

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi jätelain kunnan toissijaista jätehuollon järjestämisvelvollisuutta koskevaa sääntelyä. Esityksessä säädettäisiin muun palvelutarjonnan puutteen todentamiseen käytettävästä jätteiden ja sivuvirtojen tietolustasta ja sen käyttämisestä sekä tietojen toimittamisesta tietolustaan. Jätelakiin ehdotetaan myös lisättäväksi säännökset Motiva Oy:n velvollisuudesta ylläpitää ja kehittää jätteiden ja sivuvirtojen tietolustaa sekä eri viranomaisten oikeudesta saada tehtäviensä hoitamisen kannalta välttämättömiä tietoja tietolustasta. Lisäksi täsmennettäisiin kunnan toissijaiseen jätehuoltovelvollisuuteen liittyvän sopimisen edellytyksiä sekä kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden nojalla järjestämästä palvelusta perimän jätemaksun periaatteita. Ehdotettujen muutosten tavoitteena on lisätä kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden läpinäkyvyyttä sekä edistää jäte- ja kierrätysmarkkinoiden toimintaa.

Kunnan ja kunnan jätehuoltoyhtiön kirjanpitovelvoitteisiin ehdotetaan lisäksi tehtäväksi kunnan jätehuollon toimialan sidosyksikkösäännösten noudattamisen seuraamiseksi tarpeelliset muutokset.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 JOHDANTO	3
2 NYKYTILA	3
2.1 Lainsäädäntö	3
2.2 Käytäntö.....	5
2.3 Ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	6
2.3.1 Euroopan unioni.....	6
2.3.2 Lainsäädäntö eräissä maissa.....	7
2.4 Nykytilan arviointi	7
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	8
3.1 Tavoitteet ja toteuttamismenetelmät.....	8
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	9
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	10
4.1 Taloudelliset vaikutukset	10
4.1.1 Vaikutukset valtiontalouteen ja kuntien jätelaitoksiin	10
4.1.2 Vaikutukset jätealan yritystoimintaan.....	10
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	11
4.3 Ympäristövaikutukset	11
4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset	11
5 ASIAN VALMISTELU.....	12
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto	12
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	13
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	15
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	16
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	16
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	21
3 VOIMAANTULO.....	21
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	22
LAKIEHDOTUS	25
Laki jätelain muuttamisesta.....	25
LIITE	28
RINNAKKAISTEKSTI.....	28
Laki jätelain muuttamisesta.....	28

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Esitys on toinen vaihe jätelain (646/2011) kaksiosaisen uudistuksen kokonaisuudesta. Eduskunta edellytti uudistuksen ensimmäistä vaihetta koskevassa lausumassaan, että ympäristöministeriö valmistelee kiireellisesti jätteiden ja sivuvirtojen sähköistä markkinapaikkaa koskevan hallituksen esityksen (EV 42/2018 vp – HE 195/2017 vp). Esityksessä ehdotetaan muuttavaksi kunnan toissijaista jätehuoltovelvollisuutta koskevia jätelain säännöksiä tekemällä lakiin niin sanotun jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustan edellyttämät muutokset. Lisäksi täsmennettäisiin kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden nojalla antamasta palvelusta perittävän jätemaksun määräämiseen liittyviä yleisiä periaatteita. Tavoitteena on lisätä kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden ja siihen liittyvän muun palvelutarjonnan puutteen arvioinnin läpinäkyvyyttä sekä edistää jätehuolto- ja kierrätysmarkkinoita ja jätealan yritystoimintaa.

Jätelain uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa toteutetulla ja 1 päivänä tammikuuta 2019 voimaan tulevalla jätelain muutoksella (445/2018) kunnan vastuuta yhdyskuntajätehuollossa rajattiin pääministeri Sipilän hallituksen ohjelman mukaisesti pääosin vain asumisessa syntyvään jätteeseen. Lisäksi säädettiin julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetusta laista (1397/2016, *hankintalaki*) poiketen kunnan jätehuollon alalla toimivien sidosyksiköiden ja hankintayksiköiden markkinaehtoista toimintaa rajoittavaksi ulosmyynnin osuudeksi enintään kymmenen prosenttia vuoteen 2030 saakka. Sidosyksikkösäännösten noudattamisen seuraamiseksi esityksessä ehdotetaan tehtäväksi tarpeelliset muutokset kunnan ja kunnan jätehuoltoyhtiön kirjanpitovelvoitteisiin.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö

Jätelain tarkoituksena on ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta terveydelle ja ympäristölle aiheutuvaa vaaraa ja haittaa sekä vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä, ehkäistä roskaantumista ja varmistaa toimiva jätehuolto. Lailla pyritään turvaamaan asianmukaisten jätehuoltopalvelujen saatavuus kaikille jätteen tuottajille kaikissa olosuhteissa jätteiden alkuperästä riippumatta.

Jätelain 32 §:n mukaan kunnan on järjestettävä asumisessa syntyvän jätteen sekä sosiaali-, terveys- ja koulutuspalveluissa ja julkisessa hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuolto. Jätelain uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa toteutetun jätelain muutoksen seurauksena kunnan jätehuollon järjestämisvastuulta poistuu 1 päivänä tammikuuta 2019 pääosa sosiaali- ja terveyspalveluissa ja koulutustoiminnassa syntyvästä yhdyskuntajätteestä sekä julkisessa hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvästä muusta yhdyskuntajätteestä. Näiden jätehuollon järjestämisestä vastaa jatkossa jätteen haltija jätelain 4 luvun mukaisesti. Kunnan vastuulla on muutoksen voimaantulon jälkeen edelleen asumisessa syntyvä jäte sekä kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte.

Kunnalla säilyy lisäksi jätelain 32 §:ssä säädetty velvollisuus järjestää jätehuolto sellaiselle liikehuoneistossa syntyvälle yhdyskuntajätteelle, joka kerätään kiinteistöllä yhdessä muun kunnan vastuulle kuuluvan yhdyskuntajätteen kanssa sekä sellaiselle muulle yhdyskuntajätteelle, joka kerätään alueellisessa putkikeräysjärjestelmässä tai muussa vastaavassa kiinteässä

keräysjärjestelmässä yhdessä kunnan järjestämisvastuulle kuuluvan jätteen kanssa. Samoin kunta vastaa asumisessa syntyvän vaarallisen jätteen vastaanotosta ja käsittelystä. Maa- ja metsätalouden vaarallisen jätteen vastaanotto ja käsittely kuuluvat kunnalle silloin, kun jätteen määrä ei ole kohtuuton. Kunnalla on myös oikeus jätelain 47 §:n 3 momentin ja 35 §:n 1 momentin perusteella täydentää tuottajan järjestämää käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanottoa ja kuljetusta osana järjestämäänsä jätehuoltoa, jos tuottaja ei sitä järjestä.

Vuoden 2011 jätelain kokonaisuudistuksen yhteydessä säädettiin kunnan toissijaisesta jätehuollon järjestämisvelvollisuudesta. Jätelain 33 §:n mukaan kunta on velvollinen järjestämään jätehuollon toissijaisesti muulle kuin kunnan ensisijaiselle vastuulle kuuluvalla 32 §:ssä tarkoitettulle jätteelle, jos jätteen haltija tätä pyytää yksityisen palveluntarjonnan puutteen vuoksi ja jos jäte laadultaan ja määrältään soveltuu kuljetettavaksi tai käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä. Säännöksellä pyritään turvaamaan toimiva jätehuolto ja jätehuoltopalveluiden saatavuus kaikkialla. Jos kysymyksessä on jatkuvasti ja säännöllisesti tarvittava jätehuoltopalvelu, kunnan on tehtävä siitä jätteen haltijan kanssa sopimus, jonka kesto voi olla enintään kolme vuotta kerrallaan.

Jätehuollon järjestäessään kunnan on noudatettava jätelain 34 §:ssä säädettyjä jätehuoltopalvelujen laatuvaatimuksia. Lisäksi jätehuollon järjestämisestä koskevista yleisistä vaatimuksista samoin kuin yhdyskuntajätettä koskevista erityisistä vaatimuksista on säädetty jätteistä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (179/2012, *jäteasetus*). Jätelain 43 §:n nojalla kunta voi siirtää jätehuollon operatiiviseen järjestämiseen liittyvät palvelutehtävät kuntien omistamalle yhtiölle. Tällaisia tehtäviä ovat jätteen vastaanotto, kuljetus ja käsittely, jätemaksujen laskutus ja jäteneuvonta sekä näihin tehtäviin välittömästi liittyvät hallinnolliset tehtävät, joihin ei liity julkisen vallan käyttöä. Jätehuollon viranomaistehtävistä ja muista julkisen vallan käyttöä sisältävistä tehtävistä sen sijaan vastaa jätelain 23 §:ssä tarkoitettu kunnan jätehuoltoviranomainen. Kunnan jätehuoltoviranomainen hyväksyy muun muassa jätelain 91 §:ssä tarkoitetut kunnan jätehuoltomääräykset, joissa voidaan antaa paikallisista oloista johtuvia, kuntaa tai sen osaa koskevia määräyksiä operatiivisen jätehuollon järjestämisestä. Jätelain yleisinä valvontaviranomaisina toimivat lain 24 §:n mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Jätelain 44 §:ssä säädetään kunnan ja kunnan jätehuoltoyhtiön velvollisuudesta eritellä kirjanpidossa markkinaehtoisesti harjoittamansa toiminta lakisääteisestä toiminnasta sekä laatia näistä tilikausittain taloudellista tulosta kuvaavat laskelmat noudattaen soveltuvin osin kirjanpitolain (1336/1997) tilinpäätöstä koskevia säännöksiä. Tilintarkastajien on tarkastettava laskelmat osana kunnan tai yhtiön lakisääteisistä tilintarkastuksista. Laskelmat on liitettävä kunnan tai yhtiön tilinpäätökseen, minkä lisäksi ne on julkaistava ja niiden on oltava saatavilla tietoverkossa. Jätteen kuljettajan on annettava vastaanottajalle tiedot jätteen alkuperästä riittävästi eriteltyinä kirjanpidon toteuttamiseksi ja erillisen laskelman laatimiseksi, jos tämä kuljettaa samassa kuormassa sekä kunnan lakisääteisen velvollisuuden piiriin kuuluvaa jätettä, että muuta jätettä.

Kunnan jätemaksua ja sen perusteita sekä jätemaksun perimistä koskevat säännökset sisältyvät jätelain 9 lukuun. Kunnan on jätelain 78 §:n mukaan perittävä järjestämästään jätehuollosta jätemaksua, jolla katetaan tehtävän hoitamisesta aiheutuvat kustannukset. Jätteen loppukäsittelystä perittävän jätemaksun on katettava vähintään jätelain 21 §:ssä tarkoitetut kaatopaikan perustamisesta, käytöstä, käytöstä poistamisesta ja jälkihoidosta aiheutuvat kustannukset. Jätemaksulla voidaan kattaa myös kustannukset, jotka aiheutuvat 93 §:n 1 momentissa tarkoitettua jäteneuvonnasta, 143 §:ssä säädetystä jätteen kuljetuksista koskevan rekisterin ylläpidosta ja muista vastaavista jätehuollon järjestämiseen liittyvistä tehtävistä. Tällainen maksu voidaan periä erillisenä perusmaksuna, joka voi kattaa myös alueellisten vastaanottoaikkojen perus-

tamisesta ja ylläpidosta aiheutuvat kustannukset. Keskeistä on, että jätemaksu vastaa kunnan tarjoamaa palvelutasoa ja kannustaa mahdollisuuksien mukaan jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen sekä muutoinkin etusijajärjestyksen edistämiseen. Jätemaksulla saa kerätä enintään kohtuullisen tuoton pääomalle. Jätemaksun perusteista säädetään jätelain 79 §:ssä sekä kunnan hyväksymässä jätetaksassa. Kunnan jätehuoltoviranomainen määrää jätemaksun jätetaksan mukaisesti sellaisille jätteen haltijoille, joiden jätteen jätehuollon kunta järjestää.

2.2 Käytäntö

Kunnan operatiivisia jätehuoltotehtäviä hoitavat pääsääntöisesti kuntien jätelaitokset eli kuntien yhteisesti omistamat jätehuoltoyhtiöt (26 kpl), kunnalliset liikelaitokset (2 kpl) tai kuntayhtymät (4 kpl). Noin 20 kuntaa hoitaa jätehuoltotehtävänsä itse, joskin ne toimivat useimmiten yhteistyössä jonkin kunnan jätehuoltoyhtiön kanssa. Kuntien jätelaitosten toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden perusteella vastaanottamasta jätteestä valtaosa on muuta kuin yhdyskuntajätettä. Toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden nojalla vastaanotetun jätteen laatu vaihtelee kuitenkin huomattavasti kuntien jätelaitosten välillä jätehuollon järjestelyjen, palvelujen ja infrastruktuurin mukaan. Myös yksityisten jätehuoltopalveluiden tarjonta vaihtelee alueittain. Viime vuosina kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden nojalla antaman palvelun kysyntään on saattanut lisäksi vaikuttaa talouskasvu ja siitä johtuva jätemäärien kasvaminen, orgaanisen jätteen kaatopaikkasijoittamiseen kohdistuvat rajoitukset sekä jätteenpolttokapasiteetin puute. Kuntien jätelaitosten toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden nojalla antamasta palvelusta suurin osa on rakennus- ja purkujätteen sekä kaatopaikkojen peittoon ja jälkihoitovelvoitteiden täyttämiseen käytettävien pilaantuneiden maa-aineksien ja ylijäämämaiden vastaanottoa. Joillakin alueilla, kuten saaristossa ja harvaan asutuilla alueilla, yhdyskuntajätteen kuljetuspalvelua järjestetään jonkin verran osana toissijaista jätehuoltovelvollisuutta.

Tietoja kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden perusteella annettavan palvelun käyttäjäistä selvitettiin kahdella kuntien jätelaitoksille suunnatulla kyselyllä. Kyselyihin vastasi jätelaitoksia eri puolilta maata. Kyselyt eivät kuitenkaan olleet täysin kattavia ja niiden tulokset ovat näin ollen suuntaa-antavia. Ensimmäisen kyselyn perusteella kunnan toissijaiseen jätehuoltovelvollisuuteen perustuvien asiakkuuksien vuosittainen arvo vaihteli vuonna 2017 muutamasta eurosta aina 600 000 euroon saakka ja oli keskimäärin noin 2 500–13 000 euroa. Liikevaihdoltaan suurimmat asiakkuudet koskivat usein pilaantuneiden maa-ainesten vastaanottoa. Pääosa toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden nojalla annettua palvelua käyttävistä jätteenkäsittelykeskusten asiakkaista on yksityisiä jätehuoltoyrityksiä, rakennus- ja purkutoimintaa tai viemärihuoltoa harjoittavia yrityksiä tai paikallisia teollisuusyrityksiä. Pienjäteasemapalveluita käyttävät yritysasiakkaat puolestaan muodostavat saatujen vastausten perusteella keskimäärin noin kuusi prosenttia kuntien jätelaitosten toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden nojalla antaman palvelun tuloista. Vuositasolla tällaisten asiakkaiden määrä vaihtelee jätelaitoksilla noin 80–500 välillä. Käytettävissä olevien tietojen perusteella pääkaupunkiseudulla asiakkaita on kuitenkin jopa useita tuhansia. Noin kaksi kolmasosaa pienjäteasemapalveluita käyttävistä asiakkaista on pieniä rakennusliikkeitä ja remonttipalveluita tarjoavia yrityksiä. Muita merkittäviä asiakasryhmiä ovat kiinteistöhuoltopalveluja tarjoavat yritykset, siivousyritykset sekä yksityiset jätehuoltoyritykset. Keskimääräinen asiakkuus on vuositasolla arvoltaan noin 100–300 euroa.

Toisessa kyselyssä selvitettiin tarkemmin asiakkuuksien jakautumista erisuuruisiin euromääriin luokkiin. Kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden perusteella annettavaan palveluun tukeutuvia asiakkaita on karkeasti arvioiden noin 25 000–35 000. Kyselyn perusteella vuotuiselta laskutusarvoltaan yli 10 000 euron jätteenkäsittelypalveluiden asiakkaita on keskimäärin neljä prosenttia suhteutettuna asiakkaiden kokonaismäärään. Palvelun kokonaislas-

kutuksesta keskimäärin 67 prosenttia kohdistuu näihin asiakkaisiin. Vuotuiselta laskutusarvoltaan 5 000–10 000 euroa olevien asiakkuuksien osuus asiakkaiden kokonaismäärästä puolestaan on keskimäärin kolme prosenttia ja osuus kokonaislaskutuksesta keskimäärin seitsemän prosenttia. Laskutusarvoltaan 2 000–5 000 euron asiakkuuksissa vastaavat prosenttiosuudet ovat keskimäärin viisi ja kuusi prosenttia. Alle 2 000 euron asiakkuudet muodostavat keskimäärin 39 prosenttia kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden perusteella annettavaa palvelua käyttävistä asiakkaista samalla kun niiden osuus kokonaislaskutuksesta on keskimäärin vain kuusi prosenttia. Kyselyssä tarkasteltiin erikseen pienjäteasemapalveluiden asiakkaita, joista suurin osa jää vuositasolla alle 2 000 euron muodostaen keskimäärin noin 40 prosenttia asiakkaiden kokonaismäärästä ja 6–8 prosenttia palvelun kokonaisliikevaihdesta. Ensimmäisen kyselyn tuloksia mukaillen keskimääräinen asiakkuus on vuositasolla arvoltaan noin 170 euroa. Jätteenkuljetuspalveluiden osalta tietoa saatiin kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen alueilta. Noin 90 prosenttia kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden nojalla antaman kuljetuspalvelun asiakkaista on vuosittaiselta arvoltaan alle 2 000 euroa. Kuljetuspalvelut vastaavat noin seitsemään prosenttia kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden nojalla antaman palvelun kokonaislaskutuksesta.

Suomessa on käytössä ja kehitteillä yksittäisten jätelajien ja –virtojen vaihdantaan tarkoitettuja sähköisiä alustoja ja järjestelmiä (esimerkiksi maa-ainesjätteet tai rakentamisen jätteet). Niiden tavoitteena on edistää sekundaarisilla materiaaleilla käytävää kauppaa ja tällaisten materiaalien hyödyntämistä ja siten kiertotaloutta. Alustojen käyttö on vapaaehtoista ja siitä voidaan periä maksuja. Joidenkin alustojen perustamista ja toimintaa on tuettu julkisin varoin. Osa käytössä olleista alustoista on jäänyt lyhytikäisiksi niiden vähäisen käytön vuoksi.

2.3 Ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

2.3.1 Euroopan unioni

Jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (2008/98/EY, *jätedirektiivi*) säädetään toimenpiteistä, joilla suojellaan ympäristöä ja ihmisten terveyttä ehkäisemällä tai vähentämällä jätteen syntymisen ja jätehuollon aiheuttamia haittavaikutuksia sekä vähentämällä materiaalien käytöstä aiheutuvia kokonaisvaikutuksia ja parantamalla tällaisen käytön tehokkuutta. Jätedirektiivi on saatettu kansallisesti voimaan pääosin jätelailla ja -asetuksella. Jätedirektiivin 15 artiklassa säädetään jätehuollon järjestämisvastuuta koskevista vähimmäisvaatimuksista, joiden mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että jätteen alkuperäinen tuottaja tai haltija järjestää jätehuollon itse tai antaa jätehuollon yksityisen tai julkisen toimijan hoidettavaksi. Lisäksi jäsenvaltiot voivat päättää, että direktiivin 8 artiklassa tarkoitettua laajennettua tuottajan vastuuta sovelletaan joihinkin jättejakeisiin kokonaan tai osittain. Jätedirektiivissä ei toisin sanoen aseteta vastuutahoja keskinäiseen paremmuusjärjestykseen, vaan jäsenvaltiot voivat määritellä vastuun edellytykset ja päättää jätehuoltovastuun kohdentamisesta. Keskeistä on varmistaa jätehuollon järjestäminen 4 artiklan jättehierarkian sekä 13 artiklassa säädettyjen terveyden- ja ympäristönsuojelua koskevien vähimmäisvaatimusten mukaisesti. Direktiivin 14 artiklan mukaan jätteen alkuperäisen tuottajan tai haltijan on aiheuttamisperiaatteen mukaisesti vastattava jätehuollon kustannuksista.

Jätteistä annetun direktiivin 2008/98/EY muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/851 tuli voimaan 4 päivänä heinäkuuta 2018 osana komission niin sanottuun kiertotalouspakettiin sisältyvää kuuden jätealan direktiivin uudistusta. Uudistuksen keskeisenä tavoitteena on asettaa nykyistä kunnianhimoisemmat tavoitteet yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen uudelleenkäytön valmistelulle ja kierrätykselle sekä yhdyskuntajätteen kaatopaikkakäsittelyn vähentämiselle. Jätedirektiivin muutos ei muuta edellä mainittuja vastuun-

jaon lähtökohtia. Jätteen tuottajan tai haltijan 14 artiklan mukaista kustannusvastuuta on kuitenkin täsmennetty siten, että sen tulee kattaa myös tarvittavasta jätehuollon infrastruktuurista ja sen toiminnasta aiheutuvat kustannukset. Direktiivi tulee panna täytäntöön kansallisessa lainsäädännössä 24 kuukauden kuluttua sen voimaantulosta.

2.3.2 Lainsäädäntö eräissä maissa

Ruotsissa kunnan vastuulla on kotitalousjätteen ja siihen verrattavan muista toiminnoista syntyvän jätteen sekä kotitalouksien vaarallisen jätteen jätehuolto. Hallitus voi myös päättää, että kunta vastaa muista kuin edellä mainituista jätteistä, jos se on terveyden- tai ympäristönsuojelun kannalta tarpeellista. Lisäksi Ruotsissa on säädetty hieman vastaavaan tapaan kuin Suomessa, että kunta on velvollinen huolehtimaan muista kuin vastuulleen kuuluvista jätteistä, jos jätteen haltija tätä pyytää eikä se ole kunnalle kohtuutonta.

Tanskassa kunnan jätehuoltovastuun piiriin kuuluu yhdyskuntajäte sekä suuri osa elinkeinoelämän jätehuollosta. Yhdyskuntajätteellä tarkoitetaan asumisessa syntyvää jätettä sekä vastaavaa jätettä julkisista organisaatioista, kaupan alalta ja toimistoista. Kunta vastaa myös jätteen energiakäyttö- ja kaatopaikkakapasiteetin ylläpitämisestä. Vuosina 2009 ja 2010 voimaan tulleiden ympäristönsuojelulain ja jäteasetuksen muutosten myötä kunnan vastuulta poistui muun kuin asumisessa syntyvän alkulajitellun kierrätyskelpoisen jätteen jätehuolto. Yrityksillä on kuitenkin edelleen mahdollisuus maksua vastaan toimittaa kunnan järjestämään vastaanottoon myös alkulajiteltu kierrätyskelpoinen jäte, jos se ei määrältään tai laadultaan poikkea asumisen jätteestä. Samoin yritykset voivat toimittaa kunnan vastaanottopaikkaan elinkeinoelämän vaarallista jätettä enintään 200 kiloa vuodessa edellyttäen, että se laadultaan vastaa kotitalouksien vaarallista jätettä.

Erilaisia jätteiden, teollisen tuotannon sivuvirtojen ja muiden sekundaaristen materiaalien vaihdantaan tarkoitettuja sähköisiä tietopalustoja ja teollisten symbioosien ohjelmia on käytössä satoja ympäri maailman. Ne ovat vapaaehtoisuuteen perustuvia ja niille on yhteistä pyrkimys materiaalien hyötykäytön, jätealan liiketoiminnan ja kiertotaloustavoitteiden edistämiseen. Käytävissä olevien tietojen perusteella kuitenkin ainoastaan Portugalissa on säädetty tällaisen sähköisen alustan perustamisesta ja käytöstä sekä siihen liittyvistä transaktioista. Taustalla on maan hallituksen tavoite edistää jätemarkkinoiden kehittymistä. Tarkoitusta varten perustettiin vuonna 2010 lisensoitu sähköinen alusta MOR Online, jonka tavoitteena on helpottaa jätteillä käytävää kauppaa sekä vähentää neitseellisten raaka-aineiden käyttöä tuotannossa. Alustaa voidaan käyttää kaikenlaisten jätteiden vaihdannassa, minkä lisäksi se tarjoaa erilaisia kaupankäyntiin liittyviä tukipalveluita. Alustan perustamiseen ja hallinnointiin on saatu lupa kansalliselta jäteviranomaiselta. MOR Onlinen omistavat ja sitä hallinnoivat neljä jätealan yritystä ja yhdistystä, joiden on vuosittain raportoitava alustan käytöstä jäteviranomaisen tietojärjestelmään, johon alusta on kytköksissä. Omistajatahot ovat rahoittaneet alustan perustamisen. Järjestelmän omavaraisuuden turvaamiseksi kaikista alustassa tehdyistä kaupoista ja lisäpalveluista peritään maksu, minkä lisäksi alustan käyttäjiltä peritään 100 euron suuruinen vuosimaksu. Alustan käyttäminen on vapaaehtoista.

2.4 Nykytilan arviointi

Kunnan toissijaista jätehuoltovelvollisuutta ja siihen liittyviä menettelyjä on tarpeen täsmentää toiminnan läpinäkyvyyden parantamiseksi. Kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden edellytysten täyttyminen ja siihen liittyvät tulkinnalliset epävarmuudet ovat olleet yksi jätealaa hirtävistä kysymyksistä. Kunnan toissijaisen velvollisuuden nojalla tarjoaman palvelun kriittisenä edellytyksenä on kilpailuneutraliteetin ja jätelain toimivuuden kannalta pidetty muun

palvelutarjonnan puutteen olemassaoloa. Sen todentaminen on kuitenkin osoittautunut käytännössä vaikeaksi.

Ympäristöministeriön jätelain uudistuksen ensimmäisen vaiheen valmistelun yhteydessä teettämässä selvityksessä¹ jätelain ja hankintalainsäädännön rajapinnoista ehdotetaan, että selvitetään mahdollisuutta luoda markkinapaikka, joka toteutuessaan lisäisi läpinäkyvyyttä, parantaisi jätealan kilpailua ja logististen ketjujen toimivuutta sekä helpottaisi kunnan toissijaiseen jätehuoltovelvollisuuteen liittyvän markkinapuutteen arviointia. Asiaa selvitettiin jätelain uudistuksen ensimmäistä vaihetta valmisteltaessa. Valmistelun aikataulun vuoksi markkinapaikkaa ja kunnan toissijaista jätehuoltovelvollisuutta koskevat säädösmuutokset päätettiin kuitenkin toteuttaa uudistuksen toisessa vaiheessa. Eduskunta korosti uudistuksen ensimmäistä vaihetta koskevassa lausumassaan sähköisen markkinapaikan merkitystä sekä edellytti ympäristöministeriön valmistelevan kiireellisesti jätteiden ja sivuvirtojen sähköistä markkinapaikkaa koskevan hallituksen esityksen (EV 42/2018 vp – HE 195/2017 vp). Myös monet sidosryhmät ovat pitäneet markkinapaikan perustamista tärkeänä ja kiirehtineet sen valmistelua.

Mainituista syistä johtuen jätelakia on tarkoitus muuttaa siten, että siihen lisättäisiin säännökset markkinapaikkaa vastaavasta jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustasta sekä tehtäisiin siitä johtuvat täsmennykset kunnan toissijaista jätehuoltovelvollisuutta koskeviin menettelyihin. Samassa yhteydessä täsmennettäisiin kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden nojalla järjestämästä palvelusta perittävän jätemaksun määrittämiseen liittyviä yleisiä periaatteita. Tavoitteena on lisätä kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuteen liittyvää avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sekä edistää jätealan yritystoimintaa. Lisäksi kunnan ja kunnan jätehuoltoyhtiön kirjanpitovelvoitteisiin tehtäisiin muutokset, joita tarvittaisiin jätelain uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa säädettyjen kunnan jätehuollon toimialan sidosyksikkösäännösten noudattamisen seuraamiseksi.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet ja toteuttamisvaihtoehdot

Esityksellä jätelakiin lisättäisiin säännökset jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustasta, jonka tavoitteena olisi helpottaa kunnan toissijaiseen jätehuoltovelvollisuuteen liittyvän muun palvelutarjonnan puutteen osoittamista ja siten sujuvoittaa tähän liittyviä menettelyjä sekä parantaa menettelyn läpinäkyvyyttä ja jätealan kilpailuneutraaliteettia. Esitetyt muutokset tarkoittaisivat, että jätteen haltijan tulisi jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustassa läpikäytävän menettelyn avulla osoittaa, ettei yksityistä palvelutarjontaa ole kohtuullisesti saatavilla ja että edellytykset kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden nojalla antamalle palvelulle ovat näin ollen olemassa. Tietopalustan avulla pyritäisiin myös sovittamaan yhteen jätelain ja hankintalain mukaiset menettelyt, mikä olisi tarpeen, sillä kunnan toissijaiseen jätehuoltovelvollisuuteen tukeutuva jätteen haltija voi 1 päivänä tammikuuta 2019 voimaantulevan jätelain uudistuksen ensimmäisen vaiheen myötä olla hankintalain kilpailuttamisvelvollisuuden piiriin kuuluva julkinen toimija. Jätteiden ja sivuvirtojen tietopalusta toimisi lisäksi sähköisenä ilmoituspalveluna, joka helpottaisi jätteiden ja tuotannon sivuvirtojen tuottajien ja hyödyntäjien kohtaamista. Tavoitteena on, että tietopalusta sekä siihen luotavat avoimet rajapinnat, joita muut sähköiset alustat ja järjestelmät voisivat hyödyntää, edistäisivät jätehuolto- ja kierrätysmarkkinoiden toimintaa ja kiertotaloutta sekä kierrätysmateriaalien arvonalustusta.

¹ Mikko Alkio: Jätelain ja hankintalain yhteensovittaminen yhdyskuntajätehuollossa. Loppuraportti 4.11.2016. Selvitys on saatavissa ympäristöministeriön internetsivuilta osoitteessa http://www.ym.fi/fi-FI/Ymparisto/Lainsaadanto_ja_ohjeet/Ymparistonsuojelun_valmisteilla_oleva_lainsaadanto/Jatelain_muutos

Valmistelussa tarkasteltiin jätelain uudistuksen ensimmäisen vaiheen valmistelun yhteydessä esitettyä kunnan jätehuollon palvelutarjontaa koskevaa selvilläölovelvollisuutta vaihtoehtona muun palvelutarjonnan puutteen todentamiseksi. Jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustan arvioidaan kuitenkin osoittavan puutteen olemassaolon luotettavammin ja hallinnollisesti kevyemmin menettelyin. Valmistelussa tarkasteltiin läpinäkyvyyden lisäämiseksi myös kunnan ja kunnan jätehuoltoyhtiön kirjanpitovelvoitteiden täsmentämistä siten, että niiden tulisi lakisääteisen ja markkinaehtoisen toiminnan ohella eritellä kirjanpidossaan kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden nojalla antama palvelu soveltuvien osin kirjanpitolakia noudattaen. Tarvittava avoimuus arvioidaan kuitenkin saavutettavan myös jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustaan toimitettavilla tiedoilla, minkä vuoksi tämänkaltaisista kirjanpitoa koskevista muutoksista päätettiin luopua. Kunnan toissijaista jätehuoltovelvollisuutta koskevien tietöjen ja niiden hallinnan keskittäminen jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustaan selkeyttäisi sääntelyä ja vähentäisi hallinnollista taakkaa suhteessa kirjanpitovelvoitteiden täsmentämiseen. Tietöalusta myös edistäisi tehokkaammin tietöjen saatavuutta sekä mahdollistaisi tietöjen havainnollisemman esittämisen esimerkiksi alueittain, jätelajeittain taikka käsittelymenetelmittain.

Valmistelussa selvitetiin sopivaa toimijaa jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustan ylläpitäjäksi tarkastelemalla kolmea vaihtoehtoista hallintomallia (kaupallisten toimijöiden, toimialan taikka viranomaisen tai muun julkisesti hallinnoidun organisaation hallinnoima tietöalusta). Jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustan käytön lakisääteisyysden vuoksi arvioitiin, että tietöalustan tulisi olla julkisen sektorin ylläpitämä. Sopivaksi tahoksi nähtiin valtion kestävän kehityksen yhtiö Motiva Oy, joka koordinoi myös Teolliset symbioosit Suomessa (FISS) –toimintamallia. Toimintamallin tuominen osaksi tietöalustaa voisi tehostaa alustan käyttöä ja edistää näin osaltaan kiertotaloutta. Tietöalustan hallinnointia varten Motiva Oy:lle annettaisiin laissa säädetty julkinen hallintotehtävä. Motiva Oy toimii valtionhallinnon sidosyksikkönä, minkä vuoksi tehtävä voitaisiin antaa sille ilman hankintalain mukaista kilpailutusta.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Jätelain 33 §:ään edotetaan lisättäväksi kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun määritelmä, minkä lisäksi täsmennettäisiin palvelun edellytyksiä ja siihen liittyviä menettelyitä. Toisin kuin nykyisin, pyynnön ja sopimuksen kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta voisi eräissä tapauksissa tehdä jätteen haltijan puolesta myös tälle jätehuoltopalveluja tarjoava yritys. Läpinäkyvyyden lisäämiseksi jätteen haltija olisi velvollinen käyttämään jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustaa muun palvelutarjonnan puutteen osoittamiseen silloin, kun kyse olisi muusta kuin ennalta arvaamattomasta kiireestä johtuvasta kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta, jonka arvo on vähintään 1 000 euroa vuodessa. Tällaisesta palvelusta tehtävän sopimuksen tulisi määräaikaaisuudestaan huolimatta olla sopimuspuolten irtisanottavissa nykyisestä poiketen. Lisäksi säädettäisiin kunnan jätelaitoksen velvollisuudesta toimittaa jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustaan olennaiset tiedot sopimuksista sekä sellaisesta kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta, josta ei tehtäisi sopimusta. Asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä näistä sekä eräistä muista tiedoista.

Jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustasta ja sen hallinnoinnista säädettäisiin uudessa 143 a §:ssä. Motiva Oy vastaisi tietöalustan ylläpidosta sekä huolehtisi yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa sen kehittämisestä. Ehdotetussa 143 b §:ssä annettaisiin eräille viranomaisille oikeus saada tietöalustasta tehtäviensä hoitamisen kannalta välttämättömiä tietoja kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta.

Läpinäkyvyyttä lisäisi myös ehdotettu jätelain 78 §:n muutos, jonka nojalla kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perimä jätemaksu ei saisi alittaa kunnan jätelain 32 §:n nojalla järjestämästä lajiltaan ja laadultaan vastaavan jätteen jätehuoltopalvelusta perimää jätemaksua.

Kunnan toissijaiseen jätehuoltopalveluun liittyvien säädösmuutosten lisäksi kunnan ja kunnan jätehuoltoyhtiön jätelain 44 §:n mukaisia kirjanpitovelvoitteita ehdotetaan muutettavaksi kunnan jätehuollon toimialan sidosyksikkösäännösten noudattamisen seuraamiseksi. Jatkossa kunnan lakisääteisistä jätehuollon palvelutehtävistä ja markkinaehtoisesta toiminnasta tulisi tehdä tilikausittain erilliset laskelmat toiminnan taloudellisen tuloksen lisäksi myös palveluiden liikevaihdosta.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

4.1.1 Vaikutukset valtiontalouteen ja kuntien jätelaitoksiin

Jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustan perustamiskustannukset valtiolle olisivat vuosina 2018-2019 yhteensä noin 700 000 euroa sisältäen alustahankinnan suunnittelusta ja kilpailuttamisesta sekä sovelluskehityksestä ja hankehallinnasta aiheutuvat kustannukset. Tietöalustan perustamiskustannukset rahoitettaisiin pääosin ympäristöministeriön toimintamenoista, minkä lisäksi Business Finland on myöntänyt hankinnan innovatiiviseen vaiheeseen rahoitusta enintään 100 000 euroa. Tietöalustan ylläpito ja mahdollinen jatkokehitys hankittaisiin erikseen. Ylläpidon kustannusten on alustavasti arvioitu olevan noin 70 000–100 000 euroa vuodessa. Ympäristöministeriö rahoittaisi tietöalustan ylläpidon aluksi toimintamenoistaan. Lisäksi selvitetään, voisiko ylläpitokustannuksia myöhemmin kattaa tietöalustan käyttöön liittyvillä maksullisilla lisäpalveluilla. Motiva Oy:lle tietöalustan ylläpito- ja kehittämistehtävästä maksettava korvaus mitoitettaisiin siten, ettei se olisi ylikompensoiva toiminnan kuluihin nähden.

Jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustan käyttäminen ja kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun vaatimusten täsmentyminen lisäisivät jossain määrin kuntien jätelaitosten hallinnollista taakkaa. Vaikutus olisi merkittävä lain voimaantulovaiheessa, kun kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua tarvitsevat jätteen haltijat siirtyisivät tietöalustan käyttäjiksi. Ehdotetut hankintayksiköitä ja pienasiakkuuksia koskevat siirtymäajat kuitenkin porrastaisivat vaikutusta. Kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta tehtävien sopimusten määrä saattaisi myös lisääntyä nykyisestä sopimisen edellytysten täsmentyessä ja siten lisätä kuntien jätelaitoksille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.

Ehdotetut muutokset eivät suoranaisesti vaikuttaisi kunnan toissijaisena jätehuoltopalveluna vastaanotetun jätteen määrään taikka kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun tarpeeseen. Jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustan arvioidaan kuitenkin johtavan yksityisen palvelutarjonnan kehittymiseen, mikä voisi ennen pitkää vähentää kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun tarvetta. Tämä vähentäisi kuntien jätelaitoksille palvelun järjestämisestä aiheutuvaa hallinnollista taakkaa sekä toisaalta jätelaitoksen tuloja.

4.1.2 Vaikutukset jätealan yritystoimintaan

Kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua ja jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustaa koskevat säädösmuutokset turvaisivat kilpailuneutraaliteetin toteutumista jätealalla. Ehdotetun tietöalustan arvioidaan avaavan jätehuoltoalan yrityksille uusia liiketoimintamahdollisuuksia sen osoittaessa läpinäkyvästi muun palvelutarjonnan puutteen olemassaolon ja tarpeen palvelutarjonnan kehittämiseksi. Tietöalustan arvioidaan siten lisäävän kierrätys- ja kiertotalousinnovaatioita ja -investointeja sekä uusien jätehuoltoratkaisujen kehittymistä. Ehdotetut muutokset myös parantaisivat alan pk-yritysten toimintaedellytyksiä sekä saattaisivat edistää eri toimijoiden välistä innovaatioyhteistyötä.

Ehdotus lisäisi jonkin verran kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua tarvitsevien jätteen haltijoiden hallinnollista taakkaa. Niiden tulisi pääsääntöisesti jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustassa läpikäytävien menettelyin osoittaa muun palvelutarjonnan puute sekä tehdä kunnan jätelaitoksen kanssa sopimus kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta. Toisaalta jätteen haltijoiden olisi tietopalustan avulla entistä helpompi löytää keskitetysti tarvitsemansa jätehuoltopalvelut, mikä voisi vähentää niille palveluhankinnoista aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Viranomaisille ehdotettu kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskeva tiedonsaantioikeus helpottaisi kunnan jätehuoltoviranomaiselle, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle ja Kilpailu- ja kuluttajavirastolle laissa säädettyjen tehtävien hoitamista sekä mahdollistaisi kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun aiempaa sujuvamman seurannan ja valvonnan. Tietopalustalla ja siihen kytkeytyvillä tiedonsaantioikeuksilla luotaisiin siten viranomaisille uusi työkalu seurannan ja valvonnan toteuttamiseksi. Kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun seurantaa ja valvontaa ei tähän asti ole käytännössä juuri tehty, koska viranomaisilla ei ole ollut tähän tarvittavia keinoja. Lisäksi ehdotettu liikevaihtoperusteisuuden lisääminen kunnan ja kunnan jätehuoltoyhtiön kirjanpitovelvoitteisiin helpottaisi kunnan jätehuollon alan sidosyksikkösäännösten noudattamisen seurantaa. Ehdotetut kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevat muutokset saattaisivat toisaalta lisätä jätelain mukaisina valvontaviranomaisina toimivien kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä kilpailun tasapuolisuutta kilpailulain (948/2011) nojalla valvovan Kilpailu- ja kuluttajaviraston valvontatehtäviä tilanteissa, joissa epäillään kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytysten täyttymistä.

4.3 Ympäristövaikutukset

Jätteiden ja sivuvirtojen tietopalusta edistäisi uusien kierrätysratkaisujen syntymistä ja siten jätelain mukaisen etusijajärjestyksen toteutumista. Tietopalusta auttaisi jätteen haltijaa löytämään tarvitsemansa jätehuoltopalvelun ensisijaisesti vapailta markkinoilta ja viime kädessä kunnan toissijaisena jätehuoltopalveluna. Jätehuolto- ja kierrätysmarkkinoiden toimintaa tehostamalla tietopalusta edistäisi kulloinkin tarkoituksenmukaisten käsittelyratkaisujen löytymistä ja vähentäisi siten riskiä roskaantumisesta ja jätteen kulkeutumisesta epäasianmukaiseen käsittelyyn. Riskiä saattaisi toisaalta lisätä tietopalustan käytöstä pk-yrityksille aiheutuvan hallinnollisen taakan kasvaminen. Tietopalustan käyttövelvollisuutta koskeva euromääräinen raja ja siirtymäsäännökset kuitenkin rajaisivat tietopalustamenettelyn piiristä kaikkein pienimmät jätteen haltijat sekä porrastaisivat tietopalustan käyttöönnotosta kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun toimintaedellytyksiin kohdistuvaa vaikutusta, minkä arvioidaan ehkäisevän jätteen hylkäämistä ja epäasianmukaista käsittelyä. Jätteiden ja sivuvirtojen tietopalusta mahdollistaisi myös kuljetusmatkojen huomioimisen osana tarjotun palvelun laadun arviointia ja vähentäisi näin välillisesti liikenteestä aiheutuvia päästöjä.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Jätteiden ja sivuvirtojen tietopalusta edistäisi jätehuoltopalvelujen alueellista saatavuutta ja kehittymistä tuomalla läpinäkyvästi esiin alueella mahdollisesti vallitsevan muun palvelutarjonnan puutteen ja yksityisen palvelutarjonnan tarpeen. Esitys saattaisi myös välillisesti parantaa yritysten työllistämisedellytyksiä, sillä jätehuoltoliiketoiminnan kehittyminen voisi johtaa uusien työpaikkojen syntymiseen. Lisäksi palvelutarjonnan kehittyminen edistäisi palvelujen tasapuolista ja yhdenvertaista saatavuutta maan eri osissa.

Kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun vaatimusten täsmentymisen arvioidaan vähentävän palveluun ja sen edellytyksiin liittyviä tulkintaerimielisyyksiä ja –ongelmia. Ehdotetut muutokset selkiyttäisivät näin ollen sääntelyä sekä yhdenmukaistaisivat kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun käytäntöjä eri jätelaitosten välillä. Jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustan arvioidaan myös lisäävän jätteen haltijoiden tietoisuutta kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevista menettelyistä.

Jätteiden ja sivuvirtojen tietopalusta edistäisi julkisten palveluiden digitalisointia sähköistämällä kunnan toissijaiseen jätehuoltopalveluun liittyviä menettelyjä ja sopimista. Palvelu olisi entistä käyttäjälähtöisempi tietopalustan osallistavan suunnitteluprosessin ja käyttäjien tarpeiden ja toiveiden huomioimisen myötä. Kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevien tietojen kerääminen tietopalustaan myös tehostaisi tiedonhallintaa sekä parantaisi tietojen saatavuutta ja käytettävyyttä.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja –aineisto

Jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustan valmistelu aloitettiin ympäristöministeriössä kesällä 2017 yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa. Lisäksi selvitettiin käytössä ja kehitteillä olevia vastaavia tietopalustoja Suomessa ja ulkomailla. Marraskuussa 2017 järjestettiin työpaja, jossa selvitettiin sidosryhmien tietopalustaan kohdistuvia tarpeita. Valmistelun edetessä järjestettiin lisäksi useita muita työpajoja ja sidosryhmätilaisuuksia tietopalustaa koskevista menettelyistä ja toimintaperiaatteista.

Ympäristöministeriö asetti 26.4.2018 ohjausryhmän seuraamaan ja ohjaamaan jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustan valmistelua. Ohjausryhmässä ovat edustettuina ympäristöministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, maa- ja metsätalousministeriö ja Motiva Oy. Lisäksi ohjausryhmässä on pysyvät asiantuntijat ympäristöministeriöstä sekä Kilpailu- ja kuluttajavirastosta. Ryhmän toimikausi on 1.5.2018–30.4.2019. Jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustan käytännön valmistelua varten perustettiin ympäristöministeriön ja Motiva Oy:n edustajista koostuva projektiryhmä, joka vastaa tietopalustaa koskevan hankinnan valmistelusta ja kilpailuttamisesta sekä huolehtii palvelumuotoilun ja sovelluskehityksen toteutuksesta. Alustaa kehitettäessä projektiryhmä konsultoi tulevista käyttäjistä muodostettua käyttäjäryhmää.

Hallituksen esitys on valmisteltu ympäristöministeriössä samanaikaisesti jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustan valmistelun kanssa. Eduskunta edellytti jätelain uudistuksen ensimmäisestä vaiheesta antamassaan lausumassa, että ympäristöministeriö valmistelee kiireellisesti jätteiden ja sivuvirtojen sähköistä markkinapaikkaa koskevan hallituksen esityksen (EV 42/2018 vp - HE 195/2017 vp). Myös ympäristövaliokunta korosti asiaa koskevassa mietinnössään markkinapaikan merkitystä ja esitti sitä koskevan lausuman hyväksymistä (YmVM 4/2018 vp - HE 195/2017 vp). Hallituksen esitys viimeisteltiin saadun lausuntopalautteen perusteella. Esitykseen liittyvä valmisteluaineisto on saatavilla ympäristöministeriön internetsivuilla.

Hallituksen esitys on käsitelty kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa 23 päivänä lokakuuta 2018.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Hallituksen esitysluonnoksesta pyydettiin lausunto keskeisiltä sidosryhmiltä. Lausuntopyynnöstä tiedotettiin myös ympäristöministeriön internet-sivuilla ja lausunnon saivat antaa muutkin kuin lausuntopyynnön jakelussa mainitut tahot. Esitysluonnos lähetettiin lausuntokierroksen yhteydessä lainsäädännön arviointineuvostolle. Lausunnon antoivat seuraavat tahot: oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, puolustusministeriö, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, kirjanpitolautakunnan kuntajaosto, Pirkanmaan liitto, Lakeuden jätelautakunta, Turun kaupunki, Hämeenlinnan kaupunki, Kuopion kaupunki, Porvoon kaupunki, Helsingin kaupunki, Jyväskylän seudun jätelautakunta, Keski-Uudenmaan ympäristökeskus, Senaatti-kiinteistöt, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Kiertovoima KIVO ry, Elinkeinoelämän Keskusliitto EK, Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry, Suomen Yrittäjät ry, Kemianteollisuus ry, INFRA ry, Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, MTK-Pohjois-Savo ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry, Suomen Omakotiliitto ry, Motiva Oy, Hansel Oy, Helsingin seudun ympäristöpalvelut – kuntayhtymä HSY, Lounais-Suomen jätehuolto Oy, Kiertokaari Oy, Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy, Kymenlaakson Jäte Oy, Pirkanmaan Jätehuolto Oy, Lakeuden Etappi Oy, Loimi-Hämeen Jätehuolto Oy, Ab Ekorosk Oy, Fortum Waste Solutions Oy ja Lassila & Ti-kanoja Oyj. Korkein hallinto-oikeus, Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Itä-Suomen hallinto-oikeus, Helsingin hallinto-oikeus, Keski-Suomen ELY-keskus, Etelä-Karjalan liitto, Varsinais-Suomen liiton maankäyttöjaosto ja Suomen Kiinteistöliitto ry ilmoittivat, ettei niillä ole lausuttavaa asiassa.

Lausunnonantajien näkemykset esityksen tavoitteista, vaikutuksista ja toteutuksesta vaihtelivat. Eriäviä näkemyksiä esitettiin jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustan pakottavuudesta ja soveltamisalasta sekä kirjanpito- ja jätemaksusäännösten täsmentämisestä. Jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustan käyttövelvollisuutta rajaavia keskeisiä käsitteitä toivottiin täsmennettävän, mutta käsitteiden oikeasta merkityssisällöstä esitettiin erilaisia käsityksiä. Annetuissa lausunnoissa tuotiin lisäksi esiin muutos- tai korjausehdotuksia, jotka koskivat muun muassa hankintalain ja jätelain välisen suhteen sekä julkisten hankintayksiköiden aseman selventämistä, Motiva Oy:lle ehdotetun julkisen hallintotehtävän perustelujen tarkentamista sekä tietöalustan kustannusten ja rahoituksen tarkempaa erittelyä.

Kuntien jätelaitokset sekä kuntien jätehuolto- ja ympäristönsuojeluviranomaiset katsoivat, että esityksessä on unohdettu jätelain terveyden- ja ympäristönsuojelua sekä toimivaa jätehuoltoa koskeva tarkoitus. Niiden arvion mukaan ehdotetut kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua ja jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustaa koskevat muutokset lisäisivät kaikkien osapuolten hallinnollista taakkaa merkittävästi ja pysyvästi. Lausunnonantajien mukaan tietöalustan käytön tulisi olla vapaaehtoista tai kohdistua vain taloudelliselta arvoltaan ja volyymiltaan merkittäviin jätehuoltopalveluihin. Pienjäteasemapalvelut ja muut pienet jätteen haltijat tulisi rajata kokonaan tietöalustan käyttövelvollisuuden ulkopuolelle. Menettelyn keventämiseksi pyyntö kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta tulisi voida tehdä suoraan kunnan jätelaitokselle, jolloin jätelaitos tai jätteen haltija voisi ilmoittaa tietöalustaan palvelun aloittamisesta. Lisäksi sopimuksia koskevia tietoja ei pitäisi ilmoittaa tietöalustaan, vaan ne tulisi toimittaa erillisen pyynnön perusteella viranomaiselle. Tietöalustan käyttöön liittyviä valvontavastuita ja viranomaisten tehtäviä pidettiin epäselvinä ja viranomaisvalvonnan voimavaroja riittämättöminä.

Elinkeinoelämän järjestöt ja yksityiset jätehuoltoyritykset puolestaan pitivät esityksen tavoitteita kannatettavina, mutta riittämättöminä jätealan kilpailuneutraliteetin varmistamiseksi. Esi-
tettyjen muutosten lisäksi kunnalle tulisi asettaa laajempi kirjanpidon erittelyvelvoite sekä muuta palvelutarjontaa koskeva selvilläolovelvoite. Tietöalustan käyttöä rajaavia käsitteitä tulisi selventää ja niiden kriteereitä tulisi arvioida esitettyä tiukemmin. Tarjouspyynnöille tieto-

alustassa asetettavan vähimmäismääräajan tulisi olla 21 vuorokautta. Lisäksi tietopalustassa tulisi seurata kunnan toissijaisesta jätahuoltopalvelusta tehtyjen sopimusten ohella niiden toteumaa. Lausunnonantajat myös arvioivat taloudelliselta arvoltaan vähäisiä jätahuoltopalveluita koskevan siirtymäajan olevan liian pitkä.

Jatkovalmistelun yhteydessä arvioitiin, ettei ehdotettu kirjanpidon erittelyvelvoitteen laajentaminen taikka kunnan muuta palvelutarjontaa koskeva selvilläölovelvoite olisi tarpeen luvussa 3.1 esitetyistä syistä johtuen ja koska tarvittava läpinäkyvyys olisi mahdollista saavuttaa jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustan avulla. Kunnan toissijaisesta jätahuoltopalvelusta tehtyjen sopimusten toteutumien erillisen seurannan ei myöskään arvioida tuovan lisäarvoa suhteessa siitä viranomaisille aiheutuvaan hallinnolliseen taakkaan. Jos olisi syytä epäillä, etteivät tehdyt sopimukset vastaa tosiasiasa annettua kunnan toissijaista jätahuoltopalvelua, voisivat viranomaiset puuttua tähän jo nykyisten toimivaltuuksiensa sekä ehdotetun tiedonsaantioikeuden nojalla. Kuntasektorin ehdottama menettely, jossa sopimustiedot toimitettaisiin viranomaisille erillisen pyynnön perusteella, ei puolestaan mahdollistaisi tietojen saamista kattavasti ja vertailukelpoisessa muodossa, mistä johtuen sitä ei sisällytettäisi esitykseen. Lisäksi toiminnan läpinäkyvyyden varmistamiseksi olisi perusteltua, että kaikki ehdotetun 33 §:n 2 momentissa tarkoitettua kunnan toissijaista jätahuoltopalvelua koskevat pyynnöt tehtäisiin kootusti tietopalustan kautta.

Jatkovalmistelussa 33 §:n 2 momentissa jätteiden ja sivuvirtojen käyttövelvollisuutta rajaavat jatkuvan ja säännöllisen palvelun sekä huomattavan yksittäisen jäte-erän käsitteet on korvattu 1 000 euron suuruisella kynnysarvolla. Tämän arvioidaan selkeyttävän tietopalustan soveltamisalaa ja siihen liittyviä tulkintoja sekä vähentävän tietopalustan käytöstä kuntien jätelaitoksille ja pk-yrityksille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Lisäksi tarjouspyyntöjen vähimmäismääräaikaa on pidennetty kymmenestä vuorokaudesta 14 vuorokauteen, mikä antaisi pk-yrityksille enemmän aikaa reagoida tarjouspyyntöihin. Pykälän 3 momentissa annettaisiin jätahuoltopalvelua tarjoavalle yritykselle mahdollisuus tehdä jätteen haltijan puolesta sopimus kunnan toissijaisesta jätahuoltopalvelusta, mikä olisi yhdenmukaista pykälän 1 momentin kanssa. Kunnan toissijaisesta jätahuoltopalvelusta perittävää jätemaksua koskevan 78 §:n 3 momentin sanamuotoa on tarkennettu. Jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustasta säätävästä 143 a §:stä on poistettu tarpeettomana tietopalustan internetiosoite. Viranomaisten tiedonsaantioikeutta koskevaa 143 b §:ää on rajoitettu perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaisesti koskemaan vain viranomaisten tehtävien hoitamiseksi välttämättömiä tietoja. Toisaalta tiedonsaantioikeuden ulottuvuutta on täsmennetty paremmin säännöksen tarkoitusta vastaavaksi siten, että se koskisi periaatteessa kaikkia tietopalustasta saatavia tietoja kunnan toissijaisesta jätahuoltopalvelusta. Pykälän 2 momentti on poistettu tarpeettomana valmisteilla olevan julkisen hallinnon tiedonhallinnan yleislain vuoksi.

Esitetyn lain ehdotetaan tulevaan voimaan vuoden 2020 alusta kesken vuotta tapahtuvan voimaantumisen sijaan, mikä olisi yhteneväistä kuntien jätelaitosten tilikausien sekä jätetaksan valmistelun kanssa. Lisäksi ehdotetaan, että jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustan käyttövelvollisuutta rajaava euromääräinen kynnysarvo olisi 2 000 euroa kolme vuotta lain voimaantulosta, mikä porrastaisi tietopalustan käyttöönoston aiheutuvia vaikutuksia. Hankintalain 5 §:ssä tarkoitetuille hankintayksiköille asetettaisiin vuoden siirtymäaika toimivien rajapintojen muodostamiseksi tietopalustan ja julkisten hankintojen ilmoituskanava HILMAN välille. Myös tietopalustassa läpikäytävän menettelyn ja hankintamenettelyn yhteensovittamista koskevia esityksen perusteluja on täsmennetty. Samoin perusteluissa on tarkennettu tietoja kunnan toissijaisen jätahuoltopalvelun käyttäjistä sekä tietopalustan perustamis- ja ylläpitokustannuksista ja niiden rahoituksesta. Lisäksi on täsmennetty esityksen säätämisjärjestysperusteluja sekä Motiva Oy:n tehtäviä koskevia 143 a §:n ja valvontaa ja valitusoikeutta koskevia 33 §:n ja 143 b §:n perusteluja.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnassa on vireillä hallituksen esitys EU:n yleistä tietosuojaa-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 9/2108 vp). Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi tietosuojalaki, jolla täsmennettäisiin luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (*yleinen tietosuojaa-asetus*). Ehdotettu laki olisi henkilötietojen käsittelyyn sovellettava yleislaki, jota sovellettaisiin rinnakkain yleisen tietosuojaa-asetuksen kanssa. Esityksessä ehdotetaan, että samalla kumottaisiin henkilötietolaki (523/1999) sekä laki tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta (389/1994). Yleistä tietosuojaa-asetusta täydentävänä ehdotettu tietosuojalaki olisi merkityksellinen myös Motiva Oy:n kannalta sen toimiessa jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustaa koskevana rekisterinpitäjänä tässä esityksessä ehdotetun jätelain 143 a §:n mukaisesti.

Eduskunnassa on myös vireillä hallituksen esitys maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskeväksi lainsäädännöksi (HE 14/2018 vp). Esityksellä perustettaisiin Valtion lupa- ja valvontavirasto, jolle koottaisiin osa muun muassa lakkautettavaksi ehdotettavien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtävistä. Esityksessä muutettaisiin muun ohella jätelain 24 §:ää siten, että lain mukaisena yleisenä valtion valvontaviranomaisena toimisi jatkossa Valtion lupa- ja valvontavirasto, joka aloittaisi toimintansa vuoden 2021 alusta. Tämän esityksen 143 b §:ssä jätelain 24 §:n mukaisille valvontaviranomaisille esitetty oikeus saada jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustasta tehtäviensä hoitamisen kannalta tarpeellisia tietoja viittaisi organisaatiomuutosten voimaantumisen jälkeen Valtion lupa- ja valvontavirastoon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sijaan.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi kilpailulain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 68/2018 vp). Esityksen tarkoituksena on markkinoiden kilpailullisuuden ja yritystoiminnan edellytysten turvaaminen tehostamalla kilpailunrajoitusten ja kilpailuneutraaliteetin valvontaa. Tarkoituksena on myös selventää eräitä Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivaltaan ja menettelyyn liittyviä kilpailulain säännöksiä kuten julkisen ja yksityisen elinkeinotoiminnan välisen kilpailun tasapuolisuuden turvaamiseen liittyviä tietojenantovelvoitteita. Tässä esityksessä Kilpailu- ja kuluttajavirastolle jätelain 143 b §:ssä ehdotettu jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustaa koskeva tiedonsaantioikeus täydentäisi näitä velvoitteita. Lisäksi kilpailulakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvaa taloudellista toimintaa harjoittavan julkisyhteisön tulisi pitää taloudellisesta toiminnastaan erillistä kirjanpitoa. Kyse olisi kirjanpidon eriyttämistä koskevista vähimmäisvaatimuksista. Jätelain 44 §:n mukaiset kunnallisia jätehuoltopalveluja koskevat kirjanpitovelvoitteet täydentäisivät näitä vaatimuksia.

Valtiovarainministeriössä on valmisteilla hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Valmisteilla oleva laki olisi uusi julkisen hallinnon tiedonhallintaa koskeva yleislaki, jota sovellettaisiin viranomaistoimintaan sekä yksityisiin henkilöihin ja yhteisöihin silloin, kun niihin sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, *julkisuuslaki*) säännöksiä. Lain tarkoituksena on edistää viranomaisten tiedonhallinnan laatua, tietoturvallisuutta sekä tietoaaineistojen vastuullista hyödyntämistä. Laissa säädettäisiin julkisen hallinnon yleisistä velvoitteista tiedonhallinnassa sekä tiedonhallinnan yleisestä ohjauksesta. Lisäksi säädettäisiin tiedonhallinnan suunnittelusta ja kuvaamisesta, tietoturvallisuudesta, salassapitomerkinnoista ja turvallisuusluokitte- lusta sekä asian ja palvelujen tiedonhallinnasta. Laissa olisi myös säännökset tietoaaineistojen sähköisestä muodostamisesta ja sähköisestä luovuttamisesta. Kyse olisi hallinnon yleislaista, jota Motiva Oy:n tulisi noudattaa hoitaessaan sille tässä esityksessä jätelain 143 a §:ään ehdotettua jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustan ylläpitotehtävää.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

33 §. *Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin selkeyden vuoksi kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun määritelmä. Pykälän otsikkoa muutettaisiin vastaavasti. Kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytyksenä olisi voimassaolevan lain mukaisesti, että jätteen haltija pyytää palvelua muun palveluntarjonnan puutteen vuoksi ja että jäte laadultaan ja määrältään soveltuu kunnan jätehuoltojärjestelmässä kuljetettavaksi tai käsiteltäväksi. Ehdotuksen mukaan pyynnön voisi jätteen haltijan ohella esittää tälle jätehuoltopalvelua tarjoava yritys, jolloin pyyntö voisi koskea jätteen käsittelypalveluja. Muutos selkiyttäisi eri toimijoiden lain mukaisia oikeuksia ja heijastaisi paremmin voimassa olevan säännöksen tulkinta- ja soveltamiskäytäntöä. Säännös soveltuisi myös tilanteisiin, joissa yritys esittää kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan pyynnön esimerkiksi osana jätteen haltijalle tarjoamaansa rakennusurakkaa.

Silloin kun kyse olisi muusta kuin ennalta arvaamattomasta kiireestä johtuvasta kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta, jonka arvo on vähintään 1 000 euroa vuodessa, jätteen haltijan pitäisi 2 momentin perusteella nykyisestä poiketen osoittaa muun palveluntarjonnan puute käyttämällä ehdotetussa 143 a §:ssä tarkoitettua jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustaa. Pyyntö kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta voitaisiin tehdä, kun jätteen haltija on julkaissut tietoaalustalla tarjouspyynnön tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta, eikä pyyntöä vastaavaa markkinaehtoista palvelua ole ollut kohtuullisesti saatavilla jätteen haltijan asettamassa vähintään 14 vuorokauden määräajassa. Ehdotetulla määräajalla varmistettaisiin myös pienille palveluntarjoajille riittävä mahdollisuus reagoida tietoaalustaan jätettyihin tarjouspyyntöihin sekä mahdollistettaisiin kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun saaminen kohtuullisessa ajassa. Jätteen haltija voisi halutessaan asettaa määräajan myös tätä pidemmäksi. Jätteen haltijalla olisi lisäksi mahdollisuus hyväksyä mikä tahansa saamansa soveltuva tarjous markkinaehtoisesta palvelusta ennen määräajan päättymistä.

Velvollisuus käyttää jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustaa koskisi ehdotetun euromääräisen rajan ylittävää kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua, jota tarvitaan yksittäiselle jäte-erälle taikka jatkuvasti ja säännöllisesti. Tietoaalustassa läpikäytävää menettelyä ei kuitenkaan sovellettaisi silloin, jos kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua tarvittaisiin välittömästi sellaisen ennalta arvaamattoman kiireen vuoksi, jota jätteen haltija ei ole voinut kohtuudella ennakoida. Kyseen voisivat tulla esimerkiksi erilaiset onnettomuustilanteet, jätehuoltotoimintojen kannalta kriittisten koneiden tai laitteiden ennalta arvaamaton rikkoutuminen taikka muut jätehuoltopalveluiden saatavuudessa ilmenevät ennalta arvaamattomat viiveet. Jätteen haltijan tulisi seurata euromääräisen rajan ylittymistä kalenterivuositain käyttämällä perusteena kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun jätelaitoskohtaista laskutusarvoa. Euromääräisen rajan ylittymistä tulisi arvioida yrityskohtaisesti, ei esimerkiksi työkohteittain. Jätteen haltijan vastuulla olisi myös 2 momentin sanamuodon mukaisesti käyttää tarvittaessa tietoaalustaa ja jätelain 12 §:n 2 momentin mukaisen selvilläolovelvollisuutensa perusteella esittää tietoaalustaan tehtävässä tarjouspyynnössä jätehuollon järjestämisen kannalta olennaiset tiedot jätteen ominaisuuksista. Näistä tiedoista säädettäisiin tarkemmin 5 momentin nojalla annettavalla asetuksella. Tarjouspyyntö voisi koskea jätteen haltijan tarvitsemien jätehuoltopalvelujen kokonaisuutta tai jotakin sen osaa (esim. keräys, kuljetus, käsittely).

Muun palveluntarjonnan kohtuullisuutta arvioitaessa lähtökohtana olisi jätteen haltijan tekemä arvio, joka perusteltaisiin jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustassa. Tietoaalustassa läpikäytävä menettely ja jätteen haltijan perusteltu arvio olisivat riittävä edellytys muun palveluntarjonnan

puutteen toteamiselle. Palvelun laadun kohtuuttomuutta voisi osoittaa esimerkiksi tarjotun palvelun ajankohta, pitkät kuljetusmatkat jätteen siirto toiseen maahan mukaan lukien, tarjoajan lakisääteisten velvoitteiden laiminlyönti taikka se, ettei tarjous olisi jätelain 8 §:n etusijajärjestyksen mukainen. Laadullisesti kohtuuttomana voitaisiin pitää myös jätteen välitystointimintaa muistuttavaa tarjousta, joka perustuisi yksinomaan kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun (kuljetus, käsittely) hyödyntämiseen. Kohtuuttomana ei sitä vastoin yleensä voitaisi pitää tarjousta jätehuollon kokonaispalvelusta, vaikka se joiltain osin perustuisi kunnan toissijaiseen jätehuoltopalveluun. Muun palvelutarjonnan puutetta voisi lisäksi osoittaa yksityisestä jätehuoltopalvelusta pyydetty kohtuuton hinta. Kuitenkaan pieni poikkeama kunnan järjestämän palvelun hinnasta ei voisi olla riittävä peruste kunnan toissijaiselle jätehuoltopalvelulle.

Kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskeva pyyntö tehtäisiin 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa jätteiden ja sivuvirtojen tietotalustaan. Pyyntö osoitettaisiin toiminnan operatiivisen luonteen vuoksi ja jätehuoltokäytäntöjen sujuvuuden varmistamiseksi kunnan jätelaitokselle (kuntien jätehuoltoyhtiö, kuntayhtymä, kunnallinen liikelaitos, taseyksikkö). Pyyntö tulisi ensisijaisesti kohdistaa lähimmälle jätelaitokselle. Jos pyyntö on tarkoitus osoittaa kauempana sijaitsevalle jätelaitokselle, jätteen haltijan tulisi huomioida tämä myös arvioidessaan saamiensa tarjousten kohtuullisuutta. Markkinatilanteesta riippumatta kunnan jätelaitoksella säilyisi oikeus kieltäytyä jätehuollon järjestämisestä, jos jäte olisi määränsä tai laatunsa takia teknisesti sopimatonta kunnan jätehuoltojärjestelmään. Kunnan jätelaitos olisi ylipäättään velvollinen tarjoamaan toissijaista jätehuoltopalvelua vain käytettävissään olevan jätehuoltokapasiteetin puitteissa. Jos kunnan jätelaitos kieltäytyisi ottamasta jätettä vastaan, ratkaisuun tyytymätön jätteen haltija olisi tarvittaessa ohjattava viemään asia kunnan jätehuoltoviranomaisen ratkaistavaksi. Kunnan jätehuoltoviranomaisen tekemään päätökseen voisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

Ehdotetussa 3 momentissa säädettäisiin kunnan velvollisuudesta tehdä sopimus 2 momentissa tarkoitettua kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta. Nykyisestä poiketen sopimus tulisi tehdä kaikista ehdotetun kynnyksarvon ylittävistä kunnan toissijaisista jätehuoltopalveluista riippumatta siitä, onko kyse säännöllisestä ja jatkuvasta palvelutarpeesta vai yksittäisistä jätteristä. Sopimuspuolina olisivat kunnan jätelaitos ja kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua pyytänyt jätteen haltija taikka tälle 1 momentin mukaisesti jätehuoltopalvelua tarjoava yritys. Sopimuksen enimmäiskesto olisi kolme vuotta kuten nykyisin, jotta toissijaisen jätehuoltopalvelun tarve ja yksityisen palvelutarjonnan tilanne tulisivat säännöllisesti arvioiduksi ottaen huomioon ajoittain muuttuva markkinatilanne. Sopimuksen tulisi määräaikaaisuudestaan huolimatta olla sopimuspuolten irtisanottavissa sopimuksessa määritellyn irtisanomisajan kuluttua. Kunnan jätelaitoksen vastuulla olisi ennen sopimuksen tekemistä varmistaa jätteen haltijan jätteiden ja sivuvirtojen tietotalustaan tekemän arvioinnin perusteella, että jätteen haltija on todentanut muun palvelutarjonnan puutteen 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Kunnan jätelaitoksen ei tulisi tehdä sopimusta, jollei tietotalustaa ole asianmukaisesti käytetty.

Sopimus voitaisiin tehdä suoraan jätteiden ja sivuvirtojen tietotalustassa hyödyntämällä valmiita sopimusmalleja. Vaihtoehtoisesti sopimus voitaisiin tehdä tietotalustan ulkopuolella, jolloin kunnan jätelaitoksen olisi kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun seuraamiseksi toimitettava olennaiset tiedot sopimuksesta tietotalustaan viimeistään 14 vuorokauden kuluttua sopimuksen tekemisestä. Olennaisilla tiedoilla tarkoitettaisiin tietoja sopimuspuolista, jätteestä, jätteen määrästä ja sijainnista, kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun luonteesta ja kestosta sekä palvelun hinnasta. Silloin kun sopimus tehtäisiin tietotalustaa hyödyntämällä, sopimustiedot talentuisivat automaattisesti eikä niiden erillinen toimittaminen olisi tarpeen. Pääsy tietoihin olisi vain sopimuspuolilla ja 143 b §:ssä tarkoitetuilla viranomaisilla. Avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi jätteiden ja sivuvirtojen tietotalustassa voitaisiin kuitenkin sopimustieto-

jen perusteella julkaista koostetietoa kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta esimerkiksi alueittain taikka tarjotun palvelun mukaan eriteltynä.

Kunnan jätelaitoksen tulisi lisäksi pykälän 4 momentin nojalla toimittaa vuosittain maaliskuun loppuun mennessä jätteiden ja sivuvirtojen tietoaolustaan olennaiset tiedot muusta kuin 2 momentissa tarkoitettua kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta jätelajeittain ja käsittelymenetelmittäin eriteltynä. Kyse olisi 2 momentissa ehdotetun kynnysarvon alle jäävistä kunnan toissijaisista jätehuoltopalveluista, joista ei ehdotetun 3 momentin nojalla tehtäisi sopimusta. Säännös kattaisi myös sellaisen kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun, jonka osalta jätteen haltijalta ei edellytettäisi tietoaolustan käyttöä ennalta arvaamattoman kiireen vuoksi sekä ehdotettuina siirtymäaikoina tietoaolustan käyttövelvollisuuden ulkopuolelle rajatun kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun. Ehdotetun 1 momentin nojalla jätteen haltija voisi mainituissa tapauksissa osoittaa palvelupyynnön suoraan kunnan jätelaitokselle kuten nykyisin. Pyyntö tulisi esittää pääsääntöisesti kirjallisesti. Myös tällaisesta kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta voitaisiin julkaista tietoaolustassa erityyppistä koostetietoa.

Pykälän 5 momenttiin koottujen asetuksenantovaltuuksien nojalla valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset 2 momentissa tarkoitettuun tarjouspyyntöön ja kunnan toissijaisista jätehuoltopalvelua koskevaan pyyntöön sisällytettävistä tiedoista, 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista olennaisista tiedoista sekä muista näihin rinnastettavista seikoista.

Jätteiden ja sivuvirtojen tietoaolustassa läpikäytävä menettely olisi ehdotetun vuoden pituisen siirtymäajan jälkeen kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytys silloinkin, kun jätteen haltija olisi hankintalain 5 §:ssä tarkoitettu hankintayksikkö. Hankintayksikkö olisi hankintalain perusteella velvollinen kilpailuttamaan tarvitsemansa jätehuoltopalvelun ilmoittamalla siitä osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi toimivaan julkisten hankintojen ilmoituskanava HILMAan. Hankintamenettely integroitaisiin osaksi tietoaolustaprosessia muodostamalla tietoaolustan ja HILMA:n välille rajapinta, jonka kautta tieto hankintailmoituksesta, tarjouspyynnöstä ja saaduista tarjouksista kulkisi järjestelmien välillä. Muun palvelutarjonnan puute voitaisiin siten myös näissä tapauksissa osoittaa läpinäkyvästi tuomalla hankintamenettelyä koskevat tiedot jätteiden ja sivuvirtojen tietoaolustaan. Hankintamenettelyn yhteydessä noudatettaisiin hankintalain säännöksiä. Hankintayksiköillä ei ole lakisääteistä velvollisuutta kilpailuttaa kansallisen kynnysarvon alittavia jätehuollon palveluhankintoja hankintalain mukaisesti, joskin niiden omat hankintaohjeet saattavat edellyttää tätä. Vaikka hankintalakia ei sovellettaisi, olisi hankintayksikkö kuitenkin velvollinen ehdotetun siirtymäajan jälkeen käyttämään jätteiden ja sivuvirtojen tietoaolustaa ehdotettujen säännösten edellyttämällä tavalla.

Jos hankintayksikkö ei kilpailutuksen kautta saisi joko lainkaan tai soveltuvia tarjouksia, se voisi hankintalain 125 §:n nojalla keskeyttää hankinnan tai lain 40 §:n 2 momentin 1 kohdan perusteella tehdä kunnan toissijaisista jätehuoltopalvelua koskevan suora-hankinnan esittämällä kunnan jätelaitokselle palvelupyynnön jätteiden ja sivuvirtojen tietoaolustassa. Kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta tehtävä sopimus vastaisi tällöin suora-hankintasopimusta. Suora-hankinnan edellytyksenä olisi, ettei alkuperäisen tarjouspyynnön ehtoja olennaisesti muuteta. Jos esimerkiksi tarjouspyynnön sisältöä taikka tarjoajan soveltuvuuteen liittyviä vaatimuksia muutettaisiin, edellyttäisi se lähtökohtaisesti uutta hankintailmoitusta ja tarjouspyyntöä.

Kunnan antaessa toissijaisista jätehuoltopalvelua kunta ei toimisi kilpailullisilla markkinoilla eikä palvelun liikevaihtoa laskettaisi jätelain muuttamisesta annetun lain (445/2018) myötä voimaan tulevassa jätelain 145 a §:ssä säädettyyn sidos- ja hankintayksiköiden markkinaehtoista toimintaa rajoittavaan ulosmyynnin prosenttiosuuteen. Kyse olisi kuntien lakisääteisestä velvollisuudesta, joka ei vaarantaisi kuntien jätehuolto-yhtiöiden sidosyksikköasemaa ja joka ei ylipäättään olisi voimassa, jos markkinoilla on muuta palvelutarjontaa. Myöskään hankintalain

15 §:n 3 momentin ja 16 §:n 2 momentin mukaista markkinapuutteen arviointiin tarkoitettua avoimuusilmoitusmenettelyä ei mainituista syistä sovellettaisi kunnan toissijaisiin jätehuoltopalveluihin.

44 §. Kirjanpito jätehuoltopalvelusta ja kuljettajan tiedonantovelvollisuus. Pykälän 1 momentissa säädettyä kunnan lakisääteisten jätehuollon palvelutehtävien ja mahdollisten muiden kuin lakisääteisten palvelutehtävien erittelyvelvollisuutta täsmennettäisiin siten, että kunnan tai kunnallisen jätehuoltoyhtiön tulisi jatkossa tehdä tilikausittain erilliset laskelmat tarjottujen palveluiden taloudellisen tuloksen lisäksi myös palveluiden liikevaihdosta. Kirjanpidon liikevaihtoperusteisuus olisi tarpeen jätehuollon sidos- ja hankintayksiköiden markkinaehtoiselle ulosmyynnille 1 päivänä tammikuuta 2019 voimaan tulevassa jätelain 145 a §:ssä asetetun prosenttiosuuden noudattamisen seuraamiseksi. Hankintalain 15 §:n 2 momentin ja 16 §:n 1 momentin mukaan prosenttiosuuden laskemisen perusteena on käytettävä pääsääntöisesti kolmen edeltävän vuoden keskimääräistä kokonaisliikevaihtoa. Asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä laskelmiin sisällytettävistä tiedoista Pykälän 2 ja 3 momentti säilyisivät muuttumattomina.

78 §. Kunnan jätemaksu. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, minkä seurauksena nykyinen 3 momentti siirtyisi uudeksi 4 momentiksi ja nykyinen 4 momentti uudeksi 5 momentiksi. Pykälän muut momentit säilyisivät kuitenkin sisällöltään muuttumattomina. Kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perimä jätemaksu ei saisi uuden 3 momentin perusteella alittaa kunnan jätelain 32 §:n nojalla järjestämästä lajiltaan ja laadultaan vastaavan jätteen jätehuoltopalvelusta perimää jätemaksua. Säännös olisi tarpeen, sillä kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävän jätemaksun tulisi kattaa jätehuollon järjestämisestä aiheutuvat kustannukset, mukaan lukien kunnan jätelaitokselle jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustan käytöstä sekä kunnan toissijaiseen jätehuoltopalveluun liittyvästä neuvonnasta aiheutuvat hallinnolliset kustannukset. Kustannuksia ei tulisi kompensoida eikä kattaa kotitalouksilta perittävillä jätemaksuilla taikka markkinaehtoisien toiminnan tuloilla. Kunnan tulisi myös määritellä jätelain 79 §:n nojalla hyväksymässään jätetaksassa kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevat maksuperusteet mahdollisimman yksiselitteisesti.

143 a §. Jätteiden ja sivuvirtojen tietöalusta. Pykälän 1 momentti sisältäisi yleisen säännöksen jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustan käyttötarkoituksesta ja tietosisällöstä. Tietöalustassa läpikäytävää menettelyä tarvittaisiin kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi. Sitä käytettäisiin kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytyksenä olevan muun palvelutarjonnan puutteen toteamiseen, palvelua koskevien tietojen hallintaan ja käsittelyyn sekä palvelun seurantaan ja valvontaan. Lisäksi jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustaa voitaisiin kierrätysmarkkinoiden edistämiseksi hyödyntää laajemminkin muussa jätteiden ja sivuvirtojen vaihdannassa tarjoamalla tietoa hyödynnettävissä olevista materiaaleista ja helpottamalla siten materiaalien tuottajien ja hyödyntäjien kohtaamista. Tietöalustaan voitaisiin luoda avoimia rajapintoja, joiden kautta muut esimerkiksi sekundaaristen materiaalien vaihdantaan tarkoitetut järjestelmät ja alustat voisivat kytkeytyä tietöalustaan, eikä tietöalusta siten sulkisi pois muita ratkaisuja taikka rajoittaisi niiden toimintaa.

Jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustan ylläpidosta huolehtisi pykälän 2 momentin nojalla Motiva Oy, joka myös vastaisi tietöalustan sisällöllisestä ja toiminnallisesta kehittämisestä yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa. Motivan Oy:n tehtäviin kuuluisi tietöalustan ylläpito sen huoltaminen ja päivittäminen mukaan lukien, tietöalustan käyttöön liittyvä neuvonta ja käytön seuranta sekä näihin tehtäviin liittyvän välittömän hallinnon hoitaminen. Neuvonta- ja seurantatehtävänsä nojalla Motiva Oy ohjaisi tietöalustan käyttäjiä erilaisissa tietöalustan käyttöön liittyvissä teknisluonteisissa kysymyksissä. Se ei sen sijaan voisi ottaa kantaa kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskeviin sisällöllisiin kysymyksiin, vaan tältä osin neuvonnasta vas-

taisivat kuntien jätehuoltoviranomaiset ja jätelaitokset. Motiva Oy myös vastaisi 143 b §:ssä tarkoitettujen viranomaisten jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustaa koskeviin tietopyyntöihin. Motiva Oy:lle ehdotetuissa tehtävissä olisi kyse sille osoitetusta julkisesta palveluvelvoitteesta ja perustuslain (731/1999) 124 §:n mukaisesti lailla annetusta julkisesta hallintotehtävästä, joka käsittäisi vastuun sekä säännöksessä tarkoitettujen tehtävien järjestämisestä että jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustan ylläpitoon liittyvistä tosiasiallisista palvelutehtävistä. Julkista hallintotehtävää Motiva Oy:ssä hoitavilla tulisi olla tehtävän hoitamisen kannalta riittävä koulutus sekä muut tehtävän edellyttämät tiedot. Ympäristöministeriö seuraisi ja ohjaisi Motiva Oy:tä tehtävän hoitamisessa sille jätelain 22 §:n mukaan kuuluvan yleisen ohjaus- ja seurantatoimivallan nojalla.

Motiva Oy toimisi lisäksi yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuna rekisterinpitäjänä. Jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustaan kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta toimitettavat tiedot sisältäisivät myös henkilötietoja, joiden käsittelyssä olisi otettava huomioon yleisen tietosuoja-asetuksen rekisterinpitäjälle asettamat velvollisuudet sekä henkilötietojen käsittelylle asetetut periaatteet ja rekisteröityjen oikeudet. Motiva Oy:lla olisi yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu peruste henkilötietojen käsittelylle sille asetettavaksi ehdotetun jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustan ylläpitotehtävän hoitamiseksi.

Koska Motiva Oy:n 2 momentin mukaisissa tehtävissä olisi kyse perustuslain 124 §:ssä tarkoitettua julkisesta hallintotehtävästä, näitä tehtäviä Motiva Oy:ssä hoitavat toimisivat ehdotetun 3 momentin mukaisesti rikosoikeudellisen virkavastuun ja vahingonkorvausvastuun alaisina. Julkista hallintotehtävää hoidettaessa tulisi lisäksi noudattaa hallinnon yleislakeja, jotka tulisivat sovellettaviksi ilman erillistä viittausta. Hallinnon yleislakeja ovat hallintolaki (434/2003), kielilaki (423/2003), saamen kielilaki (1086/2003), julkisuuslaki, henkilötietolaki ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettu laki (13/2003).

143 b §. *Tiedonsaantioikeus jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustasta.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin eräiden viranomaisten oikeudesta saada jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustasta lakiin perustuvien tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömiä tietoja kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä. Jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustaan tallennettavat kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevat tiedot saattaisivat sisältää liike- tai ammatillisuuksia taikka muita vastaavia liiketoimintaa koskevia seikkoja, joiden salassapitoon on julkisuuslain 24 §:ssä tarkoitettu peruste. Lisäksi eräiden valtion virastojen toimintaan voi liittyä tarpeita, jotka edellyttävät käyttäjä-, osoite- tai jätetietojen salassapitoa. Julkisuuslain 26 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan tieto salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta voidaan antaa, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty. Ehdotettu tiedonsaantioikeus koskisi 33 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettuja olennaisia tietoja kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta. Lisäksi tiedonsaantioikeus ulottuisi kaikkiin muihin tietoaalustasta saataviin kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskeviin tietoihin kuten tehtyihin tarjouksiin ja niiden hylkäämisperusteisiin taikka kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskeviin palvelupyyntöihin.

Ehdotetut säännökset täydentäisivät kunnan jätehuoltoviranomaisen jätelain 122 §:n 3 momentissa säädettyä tiedonsaantioikeutta ja helpottaisivat siten kunnan jätehuollon järjestämistehtävän toteuttamiseen liittyvää toissijaisen jätehuoltopalvelun seurantaa. Tiedonsaantioikeus olisi lisäksi jätelain mukaisina yleisinä valvontaviranomaisina toimivilla elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella niiden hoitaessa jätelain 24 §:ssä säädettyä valvontatehtävää, jonka nojalla ne voivat puuttua seurannassa havaittuihin laiminlyönteihin sekä valvoa jätehuollon eri tehtävistä vastuussa olevien toimintaa. Säännökset täydentäisivät myös Kilpailu- ja kuluttajaviraston kilpailulain mukaisia tiedonsaantioikeuksia viraston valvoessa julkisen ja yksityisen elinkeinoelämän välisen kilpailun tasapuoli-

suutta kilpailulain 4 a luvun nojalla. Mainituille viranomaisille ei ehdotettaisi säännöllisiä seurantavelvoitteita eikä niiden siten tarvitsisi seurata ja valvoa kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua jatkuvana toimintana. Viranomaiset voisivat kuitenkin toimivaltuuksiansa mukaisesti puuttua mahdollisesti havaittuihin epäkohtiin ja saada tätä varten kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevia tietoja ehdotetun tiedonsaantioikeuden nojalla. Valvontatoimenpiteet tulisi kohdistaa jätteen haltijaan tilanteessa, jossa tämä laiminlyö ehdotetussa 33 §:n 2 momentissa tarkoitettua velvollisuutensa tehdä tarjouspyyntö jätteiden ja sivuvirtojen tietotalustaan. Jos kunnan jätelaitos puolestaan tekisi sopimuksen kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta, vaikkei tietotalustaa olisi esitetyllä tavalla käytetty, tulisi valvontatoimenpiteet kohdistaa jätteen haltijan ohella jätelaitokseen. Samoin valvontatoimenpiteet tulisi kohdistaa kunnan jätelaitokseen tilanteessa, jossa jätelaitos jättäisi toimittamatta tietotalustaan kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevat tiedot.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Lakiehdotukseen liittyvät yksityiskohtaiset säännökset annettaisiin jäteasetuksella. Asetuksen säännökset perustuisivat jätelain 33 §:ään ehdotettuihin kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskeviin vaatimuksiin. Asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset jätteen haltijan jätteen ja sivuvirtojen tietotalustassa julkaisemaan tarjouspyyntöön sekä kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevaan pyyntöön sisällytettävistä tiedoista. Lisäksi asetuksella säädettäisiin, mitä tietoja kunnan olisi toimitettava tietotalustaan kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta tehdyistä sopimuksista sekä muusta antamastaan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta. Asetuksella voitaisiin myös antaa tarkempia säännöksiä ehdotetun 44 §:n perusteella kunnan lakisääteisistä jätehuollon palvelutehtävistä ja markkinaehtoisesta toiminnasta laadittaviin laskelmiin sisällytettävistä tiedoista.

3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020. Voimaantuloajankohdassa on otettu huomioon tarve kokeilla jätteen ja sivuvirtojen tietotalustan toimintaa ennen kuin sen käytöstä tulee lain nojalla pakollista. Tietotalusta on tarkoitus ottaa käyttöön keväällä 2019. Kalenterivuoden alkuun ajoittuva voimaantulo olisi lisäksi yhteneväinen kuntien jätelaitosten tilikausien kanssa ja helpottaisi siten lakimuutoksen vaikutuksien seurantaa tilikausien välillä. Esitetty voimaantuloajankohta myös helpottaisi muutoksen huomioimista kunnan jätetaksassa, jota käsitellään tyypillisesti kerran vuodessa.

Ehdotetun lain 33 §:n 2 momentissa tarkoitettuja muun palvelutarjonnan puutteen toteamisen ja jätteen haltijan pyynnön edellytyksiä sekä 33 §:n 3 momentissa kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta tehtävälle sopimukselle ehdotettuja vaatimuksia sovellettaisiin hankintalain 5 §:ssä tarkoitettuihin hankintayksiköihin vuoden kuluttua lain voimaantulosta. Julkisten hankintojen ilmoituskanava HILMAN uudistus on parhaillaan käynnissä. Rajapinta jätteen ja sivuvirtojen tietotalustan ja HILMAN välille kannattaa luoda vasta uudistuksen valmistuttua, mistä johtuen siirtymäaika olisi tarpeen. Ehdotettu siirtymäaika koskisi myös alle kansallisen kynnysarvon jääviä julkisia hankintoja, sillä hankintayksiköt kilpailuttavat ne usein hankintalain mukaisesti.

Ehdotetun lain 33 §:n 2 momentissa jätteen ja sivuvirtojen tietotalustan käyttövelvollisuutta koskeva euromääräinen raja olisi lisäksi ehdotetun siirtymäajan nojalla 2 000 euroa kolmen vuoden ajan lain voimaantulosta. Siirtymäaika koskisi kunnan pienjäteasemapalveluiden käyttäjiä tai muita taloudelliselta arvoltaan verrattain vähäisiä asiakkuuksia, joita on lukumäärällisesti paljon. Siirtymäaika olisi tarpeen kunnalle jätteen ja sivuvirtojen tietotalustan käyttöönotosta aiheutuvan hallinnollisen taakan porrastamiseksi ja kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelu-

lun toimintaedellytysten varmistamiseksi. Siirtymäaika voisi myös kannustaa kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua vastaavan yksityisen palvelutarjonnan kehittämiseen.

Ehdotettujen siirtymäaikojen piiriin kuuluvat jätteen haltijat voisivat siirtymäaikoina tehdä ehdotetun 33 §:n 1 momentin nojalla kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan pyynnön suoraan kunnan jätelaitokselle kuten nykyisin. Kunnan jätelaitoksen tulisi kuitenkin ehdotetun 33 §:n 4 momentin mukaisesti toimittaa olennaiset tiedot annetusta palvelusta tietoaalustaan, mikä turvaisi kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun läpinäkyvyyttä myös siirtymäaikoina.

Ehdotetun lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla kunnan ja jätteen haltijan välillä tehty sopimukset kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta olisivat voimassa sopimuskauden loppuun ja niihin sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Jatkuvasti ja säännöllisesti tarvittavasta jätehuoltopalvelusta tehtävän sopimuksen kesto voi voimassa olevan jätelain 33 §:n nojalla olla enintään kolme vuotta kerrallaan, joten sopimukset lakkaisivat olemasta voimassa viimeistään kolme vuotta lain voimaantulosta.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esitys laiksi jätelain muuttamisesta sisältää perustuslain näkökulmasta merkityksellisiä säännösehdoituksia. Ehdotukseen liittyvät keskeiset perusoikeudet ovat vastuuta ympäristöstä koskeva perustuslain 20 §, 6 §:ssä säädetty yhdenvertaisuus, 10 §:ssä säädetty henkilötietojen suoja ja 18 §:ssä säädetty elinkeinovapaus. Myös perustuslain 80 §:n laillisuusperiaate sekä 124 §:n julkisen hallintotehtävän siirtämistä koskeva sääntely on otettava huomioon.

Kunnan vastuu yhdyskuntajätehuollosta toteuttaa perustuslain 20 §:n mukaista ympäristöperusoikeutta sekä 6 §:n yhdenvertaisuusperiaatetta (PeVL 58/2010 vp). Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu täydentäisi tätä jätehuollon järjestämistehtävää turvatessaan asianmukaisten jätehuoltopalveluiden kohtuullisen saatavuuden silloinkin, kun se on ensisijaisesti jätetty jätteen haltijoiden ja yksityisten jäteyritysten sopimuksen varaan. Sääntely kuvaa jätehuollon luonnetta välttämättömyyspalveluna, jonka edellytyksistä julkisen vallan on viime kädessä huolehdittava. Toisaalta esitetyt 33 §:n kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevat täsmennykset yhdessä 143 a §:ssä tarkoitetun jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustan kanssa lisääisivät toiminnan läpinäkyvyyttä ja jätehuoltoalan yritysten liiketoimintamahdollisuuksia luoden siten edellytyksiä perustuslain 18 §:ssä tarkoitetun elinkeinovapauden toteutumiselle.

Motiva Oy:lle 143 a §:ssä ehdotetussa jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustan ylläpito- ja kehittämistehtävässä olisi kyse perustuslain 124 §:ssä tarkoitetusta julkisesta hallintotehtävästä, vaikka kyseiset tehtävät eivät sinänsä pitäisi sisällään julkisen vallan käyttöä. Motiva Oy:lle siirrettävä tehtäväkokonaisuus vaikuttaisi kuitenkin merkittävästi kunnan toissijaiseen jätehuoltopalveluun ja sen edellytysten toteutamiseen ja näin ollen ympäristöperusoikeuden ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että julkiset hallintotehtävät voivat käytännössä olla useita vaiheita sisältäviä tehtäväkokonaisuuksia (PeVM 8/2002 vp, PeVL 55/2010 vp, PeVL 6/2013 vp). Tietyn julkisen hallintotehtävän hoitamiseen liittyvä tietohallinto voidaan katsoa osaksi julkisen hallintotehtävän hoitamiseen liittyvää tehtäväkokonaisuutta. Motiva Oy:lle ehdotettavat tehtävät, jotka sisältävät myös nimenomaisen rekisterinpidon tehtävän, voidaan katsoa kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan tehtäväkokonaisuuden osana sellaisiksi, että niitä on pidettävä julkisen hallintotehtävän hoitamisena.

Julkinen hallintotehtävä voidaan perustuslain 124 §:n mukaan antaa viranomaiskoneiston ulkopuolelle vain, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Tarkoituksenmukaisuusvaatimus on oikeudellinen edellytys, jonka täyttymistä tulee arvioida tapauskohtaisesti kunkin viranomaisorganisaation ulkopuolelle annettavaksi ehdotetun julkisen hallinto-

tehtävän kohdalla erikseen (esim. PeVL 5/2014 vp, PeVL 23/2013 vp, PeVL 10/2013 vp, PeVL 6/2013 vp ja PeVL 53/2010 vp.) Tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa tulee myös ottaa huomioon siirrettäväksi aiotun hallintotehtävän luonne (PeVL 16/2016, PeVL 5/2014 vp). Kyse olisi tietöalustan ylläpitoon ja kehittämisen liittyvistä tosiasiallisista palvelutehtävistä, joiden siirtäminen Motiva Oy:lle olisi perusteltua tietöalustan hallinnoinnin tehokkuuden vuoksi. Mainittujen tehtävien osoittaminen muulle kuin kaupalliselle taholle olisi lisäksi perusteltua toiminnan tasapuolisuuden ja riippumattomuuden varmistamiseksi. Julkista hallintotehtävää hoitaessaan Motiva Oy:n henkilöstö toimisi rikosoikeudellisen virkavastuun ja vahingonkorvausvastuun alaisena sekä olisi velvollinen soveltamaan hallinnon yleislakeja, mikä varmistaisi, ettei tehtävien siirto vaarantaisi perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon takeita. Viittausta hallinnon yleislakeihin ei kuitenkaan olisi tarpeen sisällyttää lakiin, sillä niitä sovelletaan niiden sisältämien soveltamisalaa, viranomaisen määritelmää tai yksityisen kielellistä palveluvelvollisuutta koskevien säännösten nojalla myös yksityisiin niiden hoitaessa julkisia hallintotehtäviä (esim. PeVL 50/2017 vp, PeVL 26/2017 vp, PeVL 20/2006 vp, PeVL 3/2009 vp, PeVL 30/2010 vp). Perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon turvaamisen näkökulmasta on merkitystä myös Motiva Oy:n henkilöstön tehtävän hoitamisen kannalta riittävällä pätevyydellä ja osaamisella sekä ympäristöministeriön jätelain 22 §:n nojalla harjoittamalla ohjauksella ja seurannalla. Koska Motiva Oy on valtionyhtiö, ohjausta ja valvontaa voidaan harjoittaa myös valtion harjoittaman omistajaohjauksen kautta.

Ehdotettu 33 §:n ja 143 a §:n sääntely olisi merkityksellistä henkilötietojen suojaa koskevan perustuslain 10 §:n kannalta sisältäessään säännökset jätteiden ja sivuvirtojen tietöalustaan toimitettavista tiedoista, tietöalustan käyttötarkoituksesta sekä rekisterinpitäjästä. Rekisterinpitäjänä Motiva Oy olisi sidottu myös yleisen tietosuojasetuksen henkilötietojen käsittelyä koskeviin periaatteisiin, mikä osaltaan turvaisi henkilötietojen suojaan liittyvät sääntelyn kattavuuden sekä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset (PeVL 1/2018 vp).

Ehdotetun 143 b §:n mukainen viranomaisten tiedonsaantioikeus kohdistuisi perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaisesti vain sellaisiin kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskeviin tietoihin, jotka olisivat välttämättömiä viranomaisten tehtävien hoitamiseksi. Perustuslakivaliokunta on arvioidessaan viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus salassapitovelvollisuuden estämättä ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus on voinut liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on lueltu laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (esim. PeVL 15/2018 vp, PeVL 17/2016 vp, PeVL 10/2014 vp).

Lakiehdotukseen sisältyviä asetuksenantovaltuuksia tulee arvioida suhteessa perustuslain 80 §:ään, jonka mukaan valtioneuvosto voi antaa asetuksia laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista. Ehdotetun lain toimeenpanon kannalta keskeiset asetuksenantovaltuudet sisältyisivät jätelain 33 §:n 5 momenttiin ja 44 §:n 1 momenttiin. Asetuksenantovaltuudet olisi sidottu jätelain asiaa koskeviin perussäännöksiin ja niiden muotoilussa on otettu huomioon perustuslain 80 § siten, että valtuutukset olisivat riittävän täsmällisiä ja tarkkarajaisia.

Edellä kerrotuilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

jätelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan jätelain (646/2011) 33, 44 ja 78 § sekä
lisätään lakiin uusi 143 a ja 143 b § seuraavasti:

33 §

Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu

Kunnan on järjestettävä muun kuin 32 §:ssä tarkoitetun jätteen jätehuolto, jos jätteen haltija tätä muun palvelutarjonnan puutteen vuoksi pyytää ja jäte laadultaan ja määrältään soveltuu kuljetettavaksi tai käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä (*kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu*). Pyynnön voi jätteen haltijan puolesta esittää jätteen kuljettaja tai muu toimija osana tarjoamaansa jätehuoltopalvelua, kun pyyntö koskee jätteen käsittelyä.

Jos kysymyksessä on muusta kuin ennalta arvaamattomasta kiireestä johtuva kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu, jonka arvo on vähintään 1 000 euroa vuodessa, 1 momentissa tarkoitettun muun palvelutarjonnan puutteen toteamisen ja kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan pyynnön edellytyksenä on, että jätteen haltija on julkaissut 143 a §:ssä tarkoitetussa jätteiden ja sivuvirtojen tietolustassa tarjouspyynnön tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta ja että tarjouspyyntöä vastaavaa palvelua ei ole kohtuullisesti saatavilla jätteen haltijan asettamassa vähintään 14 vuorokauden määräajassa.

Kunnan on tehtävä jätteen haltijan kanssa 2 momentissa tarkoitettua kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta sopimus, jonka kesto voi olla enintään kolme vuotta kerrallaan ja jonka osapuolet voivat irtisanoa sopimuksessa määritellyn irtisanomisajan kuluttua. Sopimuksen voi jätteen haltijan puolesta tehdä 1 momentissa tarkoitettu jätteen kuljettaja tai muu toimija. Jos sopimus tehdään muualla kuin jätteiden ja sivuvirtojen tietolustassa, kunnan on toimitettava olennaiset tiedot sopimuksesta tietolustaan viimeistään 14 vuorokauden kuluttua sopimuksen tekemisestä.

Kunnan on toimitettava vuosittain maaliskuun loppuun mennessä jätteiden ja sivuvirtojen tietolustaan olennaiset tiedot muusta kuin 2 momentissa tarkoitettua kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta jätelajeittain ja käsittelymenetelmittäin eriteltyinä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevaan pyyntöön ja 2 momentissa tarkoitettuun tarjouspyyntöön sisällytettävistä tiedoista, 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista olennaisista tiedoista sekä muista näihin rinnastettavista seikoista.

44 §

Kirjanpito jätehuoltopalvelusta ja kuljettajan tiedonantovelvollisuus

Jos kunta tai 43 §:ssä tarkoitettu yhtiö hoitaa tässä luvussa kunnan velvollisuudeksi säädetyn jätehuollon lisäksi muuta jätehuoltoa, tiedot tarjottujen palvelujen liikevaihdosta ja taloudellisesta tuloksesta on eriteltävä kirjanpidossa ja palveluista on laadittava tilikausittain erilliset laskelmat. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä laskelmaan sisällytettävistä tiedoista.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen laskelmien laatimisessa on soveltuvin osin noudatettava, mitä kirjanpitolaisissa (1336/1997) säädetään tilinpäätöksestä. Tilintarkastajien on tarkastettava laskelmat osana kunnan tai yhtiön lakisääteistä tilintarkastusta. Laskelmat on liitettävä kunnan tai yhtiön tilinpäätökseen. Ne on julkaistava ja oltava saatavilla tietoverkossa.

Jätteen kuljettajan on annettava vastaanottajalle tiedot jätteen alkuperästä riittävästi eriteltävinä 1 momentissa tarkoitetun kirjanpidon toteuttamiseksi ja erillisen laskelman laatimiseksi, jos tämä kuljettaa kunnan tai kuntien omistaman yhtiön ylläpitämään käsittelyyn jätettä, jossa on sekä 32 tai 33 §:ssä tarkoitettua jätettä että muuta jätettä.

78 §

Kunnan jätemaksu

Kunnan on perittävä tämän lain mukaisesti järjestämästään jätehuollosta jätemaksua, jolla katetaan sille tehtävän hoitamisesta aiheutuvat kustannukset. Jätteen loppukäsittelystä perittävällä maksulla on katettava vähintään 21 §:ssä tarkoitetut kustannukset. Kunta voi periä jätemaksua myös 93 §:n 1 momentissa kunnan vastuulle säädetystä jäteneuvonnasta, 143 §:ssä säädetyn rekisterin ylläpidosta ja muista vastaavista jätehuollon järjestämiseen liittyvistä tehtävistä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

Jätemaksun on vastattava kunnan tarjoamaa palvelutasoa ja mahdollisuuksien mukaan kannustettava jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen sekä etusijajärjestyksen mukaiseen jätehuoltoon.

Edellä 33 §:ssä tarkoitetusta kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävä jätemaksu ei saa alittaa 32 §:n nojalla järjestetystä lajiltaan ja laadultaan vastaavan jätteen jätehuoltopalvelusta perittävää jätemaksua.

Jätemaksu, jolla katetaan 1 momentissa tarkoitetusta jäteneuvonnasta, rekisterin ylläpidosta ja muista vastaavista jätehuollon järjestämiseen liittyvistä tehtävistä aiheutuvat kustannukset, voidaan periä erillisenä perusmaksuna. Perusmaksulla voidaan kattaa myös vaarallisen jätteen ja muun jätteen alueellisten vastaanottoaikkojen perustamisesta ja ylläpidosta kunnalle aiheutuvat kustannukset.

Jätemaksulla saa kerätä enintään kohtuullisen tuoton pääomalle.

143 a §

Jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalusta

Edellä 33 §:ssä säädettyä kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua varten on jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalusta. Sitä käytetään kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytyksenä olevan muun palvelutarjonnan puutteen toteamiseen, palvelua koskevien tietojen hallintaan ja käsittelyyn sekä palvelun seurantaan ja valvontaan. Sitä voidaan käyttää myös muuhun jätteiden ja sivuvirtojen vaihdantaan.

Motiva Oy ylläpitää jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustaa sekä vastaa yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa alustan sisällöllisestä ja toiminnallisesta kehittämisestä. Motiva Oy on myös luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) tarkoitettu rekisterinpitäjä.

Motiva Oy:n henkilöstöön sovelletaan sen hoitaessa 2 momentissa tarkoitettuja tehtäviä rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

143 b §

Tiedonsaantioikeus jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustasta

Kunnan jätetuoltoviranomaisella, 24 §:ssä tarkoitetuilla valvontaviranomaisilla ja Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on salassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustasta 33 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettut olennaiset tiedot ja muut kunnan toissijaiseen jätetuoltopalveluun liittyvät tiedot, jotka ovat välttämättömiä niille laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 33 §:n 2 ja 3 momenttia sovelletaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 5 §:ssä tarkoitettuihin hankintayksiköihin vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Tämän lain 33 §:n 2 momentissa tarkoitettu kunnan toissijaiseen jätetuoltopalveluun sovellettava euromääräinen raja on 2 000 euroa kolmen vuoden ajan lain voimaantulosta.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla tehty kunnan ja jätteen haltijan välinen sopimus jätetuollon järjestämisestä toissijaisesti on voimassa sopimuskauden loppuun ja siihen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä 22 päivänä marraskuuta 2018

Pääministeri

Juha Sipilä

Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Laki

jätelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan jätelain (646/2011) 33, 44 ja 78 §, sekä
lisätään lakiin uusi 143 a ja 143 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

33 §

Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto toissijaisesti

Kunnan on järjestettävä muun kuin 32 §:ssä tarkoitetun jätteen jätehuolto, jos jätteen haltija tätä muun palvelutarjonnan puutteen vuoksi pyytää ja jäte laadultaan ja määrältään soveltuu kuljetettavaksi tai käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä. Jos kysymyksessä on jatkuvasti ja säännöllisesti tarvittava jätehuoltopalvelu, kunnan on tehtävä jätteen haltijan kanssa sopimus, jonka kesto on enintään kolme vuotta kerrallaan.

Ehdotus

33 §

Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu

Kunnan on järjestettävä muun kuin 32 §:ssä tarkoitetun jätteen jätehuolto, jos jätteen haltija tätä muun palvelutarjonnan puutteen vuoksi pyytää ja jäte laadultaan ja määrältään soveltuu kuljetettavaksi tai käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä (***kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu***). *Pyynnön voi jätteen haltijan puolesta esittää jätteen kuljettaja tai muu toimija osana tarjoamaansa jätehuoltopalvelua, kun pyyntö koskee jätteen käsittelyä.*

Jos kysymyksessä on muusta kuin ennalta arvaamattomasta kiireestä johtuva kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu, jonka arvo on vähintään 1 000 euroa vuodessa, 1 momentissa tarkoitetun muun palvelutarjonnan puutteen toteamisen ja kunnan toissijaisista jätehuoltopalvelua koskevan pyynnön edellytyksenä on, että jätteen haltija on julkaissut 143 a §:ssä tarkoitetussa jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustassa tarjouspyynnön tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta ja että tarjouspyyntöä vastaavaa palvelua ei ole kohtuullisesti saatavilla jätteen haltijan asettamassa vähintään 14 vuorokauden määräajassa.

Kunnan on tehtävä jätteen haltijan kanssa 2 momentissa tarkoitetusta kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta sopimus, jonka kesto voi olla enintään kolme vuotta kerrallaan ja jonka osapuolet voivat irtisanoa sopimuksessa määritellyn irtisanomisaajan kullutta. Sopimuksen voi jätteen haltijan puolesta tehdä 1 momentissa tarkoitettu jätteen kuljettaja tai muu toimija. Jos sopimus teh-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

dään muualla kuin jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustassa, kunnan on toimitettava olennaiset tiedot sopimuksesta tietopalustaan viimeistään 14 vuorokauden kuluttua sopimuksen tekemisestä.

Kunnan on toimitettava vuosittain maaliskuun loppuun mennessä jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustaan olennaiset tiedot muusta kuin 2 momentissa tarkoitettua kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta jätelajeittain ja käsittelymenetelmittäin eriteltynä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevaan pyyntöön ja 2 momentissa tarkoitettuun tarjouspyyntöön sisällytettävistä tiedoista, 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista olennaisista tiedoista sekä muista näihin rinnastettavista seikoista.

44 §

Kirjanpito jätehuoltopalvelusta ja kuljettajan tiedonantovelvollisuus

Jos kunta tai 43 §:n mukainen yhtiö hoitaa tässä luvussa kunnan velvollisuudeksi säädetyn jätehuollon lisäksi muuta jätehuoltoa, se on eriteltävä kirjanpidossa ja siitä on laadittava tilikausittain erilliset laskelmat, jotka kuvaavat toiminnan taloudellista tulosta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä laskelmaan sisällytettävistä tiedoista.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen laskelmien laatimisessa on soveltuvin osin noudatettava, mitä kirjanpitolaissa (1336/1997) säädetään tilinpäätöksestä. Tilintarkastajien on tarkastettava laskelmat osana kunnan tai yhtiön lakisääteistä tilintarkastusta. Laskelmat on liitettävä kunnan tai yhtiön tilinpäätökseen. Ne on julkaistava ja oltava saatavilla tietoverkossa.

Jätteen kuljettajan on annettava vastaanottajalle tiedot jätteen alkuperästä riittävästi eriteltynä 1 momentissa tarkoitettua kirjanpidon toteuttamiseksi ja erillisen laskelman laatimiseksi, jos tämä kuljettaa kunnan tai kuntien omistaman yhtiön ylläpitämään käsittelyyn jätettä, jossa on sekä 32 tai 33 §:ssä tarkoitettua jätettä että muuta jätettä.

44 §

Kirjanpito jätehuoltopalvelusta ja kuljettajan tiedonantovelvollisuus

Jos kunta tai 43 §:ssä tarkoitettu yhtiö hoitaa tässä luvussa kunnan velvollisuudeksi säädetyn jätehuollon lisäksi muuta jätehuoltoa, tiedot tarjottujen palvelujen liikevaihdosta ja taloudellisesta tuloksesta on eriteltävä kirjanpidossa ja palveluista on laadittava tilikausittain erilliset laskelmat. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä laskelmaan sisällytettävistä tiedoista.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen laskelmien laatimisessa on soveltuvin osin noudatettava, mitä kirjanpitolaissa (1336/1997) säädetään tilinpäätöksestä. Tilintarkastajien on tarkastettava laskelmat osana kunnan tai yhtiön lakisääteistä tilintarkastusta. Laskelmat on liitettävä kunnan tai yhtiön tilinpäätökseen. Ne on julkaistava ja oltava saatavilla tietoverkossa.

Jätteen kuljettajan on annettava vastaanottajalle tiedot jätteen alkuperästä riittävästi eriteltynä 1 momentissa tarkoitettua kirjanpidon toteuttamiseksi ja erillisen laskelman laatimiseksi, jos tämä kuljettaa kunnan tai kuntien omistaman yhtiön ylläpitämään käsittelyyn jätettä, jossa on sekä 32 tai 33 §:ssä tarkoitettua jätettä että muuta jätettä.

78 §

Kunnan jätemaksu

Kunnan on perittävä tämän lain mukaisesti järjestämästään jätehuollosta jätemaksua, jolla katetaan sille tehtävän hoitamisesta aiheutuvat kustannukset. Jätteen loppukäsittelystä perittävällä maksulla on katettava vähintään 21 §:ssä tarkoitetut kustannukset. Kunta voi periä jätemaksua myös 93 §:n 1 momentissa kunnan vastuulle säädetystä jäteneuvonnasta, 143 §:ssä säädetyn rekisterin ylläpidosta ja muista vastaavista jätehuollon järjestämiseen liittyvistä tehtävistä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

Jätemaksun on vastattava kunnan tarjoamaa palvelutasoa ja mahdollisuuksien mukaan kannustettava jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen sekä etusijajärjestyksen mukaiseen jätehuoltoon.

Jätemaksu, jolla katetaan 1 momentissa tarkoitetusta jäteneuvonnasta, rekisterin ylläpidosta ja muista vastaavista jätehuollon järjestämiseen liittyvistä tehtävistä aiheutuvat kustannukset, voidaan periä erillisenä perusmaksuna. Perusmaksulla voidaan kattaa myös vaarallisen jätteen ja muun jätteen alueellisten vastaanottoaikkujen perustamisesta ja ylläpidosta kunnalle aiheutuvat kustannukset.

Jätemaksulla saa kerätä enintään kohtuullisen tuoton pääomalle.

78 §

Kunnan jätemaksu

Kunnan on perittävä tämän lain mukaisesti järjestämästään jätehuollosta jätemaksua, jolla katetaan sille tehtävän hoitamisesta aiheutuvat kustannukset. Jätteen loppukäsittelystä perittävällä maksulla on katettava vähintään 21 §:ssä tarkoitetut kustannukset. Kunta voi periä jätemaksua myös 93 §:n 1 momentissa kunnan vastuulle säädetystä jäteneuvonnasta, 143 §:ssä säädetyn rekisterin ylläpidosta ja muista vastaavista jätehuollon järjestämiseen liittyvistä tehtävistä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

Jätemaksun on vastattava kunnan tarjoamaa palvelutasoa ja mahdollisuuksien mukaan kannustettava jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen sekä etusijajärjestyksen mukaiseen jätehuoltoon.

Edellä 33 §:ssä tarkoitetusta kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta perittävä jätemaksu ei saa alittaa 32 §:n nojalla järjestystä lajiltaan ja laadultaan vastaavan jätteen jätehuoltopalvelusta perittävää jätemaksua.

Jätemaksu, jolla katetaan 1 momentissa tarkoitetusta jäteneuvonnasta, rekisterin ylläpidosta ja muista vastaavista jätehuollon järjestämiseen liittyvistä tehtävistä aiheutuvat kustannukset, voidaan periä erillisenä perusmaksuna. Perusmaksulla voidaan kattaa myös vaarallisen jätteen ja muun jätteen alueellisten vastaanottoaikkujen perustamisesta ja ylläpidosta kunnalle aiheutuvat kustannukset.

Jätemaksulla saa kerätä enintään kohtuullisen tuoton pääomalle.

143 a §

Jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalusta

Edellä 33 §:ssä säädettyä kunnan toissijaisista jätehuoltopalvelua varten on jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalusta. Sitä käytetään kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytyksenä olevan muun palvelutarjonnan

Voimassa oleva laki

Ehdotus

puutteen toteamiseen, palvelua koskevien tietojen hallintaan ja käsittelyyn sekä palvelun seurantaan ja valvontaan. Sitä voidaan käyttää myös muuhun jätteiden ja sivuvirtojen vaihdantaan.

Motiva Oy ylläpitää jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustaa sekä vastaa yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa alustan sisällöllisestä ja toiminnallisesta kehittämisestä. Motiva Oy on myös luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 tarkoitettu rekisterinpitäjä.

Motiva Oy:n henkilöstöön sovelletaan sen hoitaessa 2 momentissa tarkoitettuja tehtäviä rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

143 b §

Tiedonsaantioikeus jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustasta

Kunnan jätehuoltoviranomaisella, 24 §:ssä tarkoitetuilla valvontaviranomaisilla ja Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on salassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustasta 33 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettut olennaiset tiedot ja muut kunnan toissijaiseen jätehuoltopalveluun liittyvät tiedot, jotka ovat välttämättömiä niille laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Tämän lain 33 §:n 2 ja 3 momenttia sovelletaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 5 §:ssä tarkoitettuihin hankintayksiköihin vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Tämän lain 33 §:n 2 momentissa tarkoitettu kunnan toissijaiseen jätehuoltopalveluun sovellettava euromääräinen raja on 2 000

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*euroa kolmen vuoden ajan lain voimaantulo-
lost.*

*Tämän lain voimaan tullessa voimassa ol-
leiden säännösten nojalla tehty kunnan ja
jätteen haltijan välinen sopimus jätehuollon
järjestämisestä toissijaisesti on voimassa so-
pimuskauden loppuun ja siihen sovelletaan
tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita
säännöksiä.*